

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 42

ביאור ע"פ כי כאשר השמים כו'

ביאור על "כי כאשר השמים..."

השמים והארץ הנוכחיים, "כסא" ו"הדום רגלי", נמשכים על ידי עבודת האדם ומגיעים רק לחיצוניות האלוהית, ל"אחוריים" שלה, דרך פרסא שמורידה את אצילות אל הנבראים; השמים והארץ החדשים שלעתיד לבוא יבואו ביוזמתו של ה', מפנימיות עתיק, ו"יעמדו לפני" מעל הפרסא.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/42

הנקודה

השמים והארץ הנוכחיים, "כסא" ו"הדום רגלי", נמשכים על ידי עבודת האדם ומגיעים רק לחיצוניות האלוקית, ל"אחוריים" שלה, דרך פרסא שמורידה את אצילות אל הנבראים; השמים והארץ החדשים שלעתיד לבוא יבואו ביוזמתו של ה', מפנימיות עתיק, ו"יעמדו לפני" מעל הפרסא.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מסביר את הבטחת ישעיהו שהשמים והארץ החדשים "יעמדו לפני", תוך השוואתה ל"השמים כסא" והארץ הדום רגלי. הוא בונה מודל מן הנפש: הכוחות הם כלים והנפש היא האור שבתוכם, ואילו חיה ויחידה מקיפות בלי כלים; גם באצילות המדות הן כלים, אך ה' עצמו הוא למעלה מבחינת אור לגמרי. מכיוון שאין שום השוואה בין מדות האצילות לבין דבר שנברא, גן עדן מקבל אותן רק כהארה דרך הפרסא שבין אצילות לבריאה. הפרסא הזאת היא ה"כיסא", שדרכו "גופו" של עולם האצילות מורד, כמו אדם שמנמיך את עצמו כדי לשבת. מקורה הוא ב"שמים" – התפארת של אמא, שנעשית הכתר המקיף, בחינת היחידה, של ז"א; והיא נמשכת למטה על ידי תשובה עילאה, רצון שלם כל כך עד שהוא נקרא יחידה. ה"הדום" הוא ענווה וקבלת עול מלכות שמים, שמורידות את מלכות למטה וגם מגבילות את ירידתה. כל זה מגיע רק לחיצוניות עתיק; השמים והארץ החדשים יבואו מפנימיותו, והעולם הנוכחי יתרומם יחד איתם.

מבנה

1	אורות, כלים ואורות מקיפים	4-11
	בנפש ובאצילות, המדרגות הפנימיות הן אורות המלוכשים בכלים, ואילו חיה ויחידה מקיפות בלי כלים; עצמותו של ה' היא למעלה מבחינת אור לגמרי.	
2	הכיסא: הפרסא שבין אצילות לבריאה	7-5
	אין שום השוואה בין מדות האצילות לבין הנבראים; הן מגיעות לגן עדן רק כהארה דרך הפרסא, הנקראת "כסא".	
3	השמים והתשובה העילאה	9-8
	מקור הכיסא הוא בתפארת של אמא, שנעשית הכתר המקיף, בחינת היחידה, של ז"א; היא נמשכת למטה על ידי תשובה "בכל מאדך".	
4	הארץ כהדום רגליים	11-10
	ענווה וקבלת עול מלכות שמים מורידות את מלכות למטה כדי להחיות; ההדום גם מונע ממנה לרדת נמוך מדי, כמו בזמן בית המקדש ובשבת.	
5	השמים החדשים והארץ החדשה	14-12
	השמים והארץ הנוכחיים באים על ידי עבודת האדם, מבחינת חיצוניות עתיק; החדשים יבואו מפנימיותו ביוזמתו של ה', וכולם יעמדו לפניו.	

אורות וכלים אורות וכלים

ההתגלות האלוהית והצורות שמכילות אותה. בנפש, הכוחות הם כלים והנפש היא האור שבתוכם; באצילות המדות הן "כליו" והאור שבתוכן הוא "כוחות החיים שלו", ואילו ה' עצמו הוא למעלה משניהם.

אור מקיף אור מקיף

אור גדול מכדי להיכנס לכלי, ולכן הוא מקיף אותו מבחוץ. בנפש, חיה ויחידה הן אורות מקיפים; למעלה, הכתר של ז"א מקיף אותו במידה שווה מראש ועד רגליים.

פרסא ומסך פרסא ומסך

המחיצה שבין אצילות לבריאה, שדרכה עוברת רק הארה של מדות האצילות. המאמר מזהה אותה עם ה"כיסא" שבפסוק.

התשובה העילאה תשובה עילאה

שיבה אל ה' "בכל מאדך", רצון מעומק הלב שאינו מותיר מקום לשום רצון אחר. היא מורידה למטה את "השמים כסא".

יחידה יחידה

המדרגה הגבוהה ביותר בנפש, רצון יחיד ובלתי מחולק לה'; למעלה, הכתר של ז"א, שמקיף אותו במידה שווה מראש ועד רגליים.

פנימיות וחיצוניות עתיק פנימיות וחיצוניות עתיק

כל מה שנמשך למטה כעת על ידי עבודת האדם בא רק מחיצוניות עתיק, מ"אחוריים" שלו; השמים והארץ החדשים יבואו מפנימיותו, מ"פנים" שלו, למעלה משכירת הכלים ותיקונם.

אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא אתערותא דלתתא

ואתערותא דלעילא

כעת, כל גילוי מלמעלה בא כמענה לעבודת האדם למטה; השמים והארץ החדשים יבואו רק באתערותא דלעילא, ביוזמתו של ה' עצמו.

קטע 1 • 11-4

אורות, כלים ואורות מקיפים

1 ביאור ע"פ כי כאשר השמים^{1,2} כו'. הנה השמים בחינת תשובה עילאה כסאי הוא השפלת הגוף והמדות. הנה איתא בתיקונים³ שבאצילות איהו וחיה וגרמוהי חד בהון.⁴

ביאור על הפסוק "כי כאשר השמים..." וגו'. הנה, "השמים" הם בחינת תשובה עילאה; "כסאי" הוא השפלת הגוף והמדות. נאמר בתיקונים שבאצילות "איהו וחיה וגרמוהי חד בהון" — הוא, חיותיו וכליו, אחד בהם.

המאמר מבאר את הפסוק בישעיהו סו, כב: "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי", ומעמיד מולו את הפסוק בישעיהו סו, א: "השמים כסאי והארץ הדום רגלי". בתחילתו הוא מגדיר את המונחים: "השמים" הם תשובה עילאה, ו"כסאי" הוא השפלה של ה"גוף" ושל המדות, כפי שהמאמר יסביר בהמשך. אחר כך הוא מביא את דברי תיקוני זוהר, שבאצילות ה' — "איהו", האורות — "חיהו", והכלים — "גרמוהי", כולם אחד.

הנה נפש רוח נשמה יש להם בחי' כלים היינו שהם בחי' אור פנימי שמתלבש בכלי נשמה במוח ורוח בלב כו'

הנה, לנפש, רוח ונשמה יש בחינת כלים; כלומר, הן בחינת אור פנימי שמתלבש בכלי: הנשמה במוח והרוח בלב וכו'.

מבין חמש מדרגות הנשמה, שלוש התחתונות — נפש, רוח ונשמה — הן אורות פנימיים: כל אחת מהן מתלבשת בכלי גופני; הנשמה במוח, כשכל, והרוח בלב, כרגש. זהו הדגם של אור וכלי שבו ישתמש המאמר בהמשך.

ובחי' חיה יחידה אין להם בחי' כלים כ"א הם בבחי' מקיף לבד והם ב' מקיפים למ"ד מ"ם דצלם. אבל לבחינות חיה ויחידה אין בחינת כלים; הן מצויות בבחינת מקיף בלבד, והן שני המקיפים — הלמ"ד והמ"ם של צלם.

שתי המדרגות הגבוהות ביותר של הנשמה, חיה ויחידה, אינן נתונות בתוך כלי; הן מקיפות את האדם מבחוץ, כאורות מקיפים. בקריאה הקבלית של המילה "צלם", האותיות למ"ד ומ"ם מסמלות את שני האורות המקיפים האלה.

2 ויוכן עד"מ באדם אנו רואים שיש בחי' אור וכלי בחכמה שבמוחו וגם לבוש דהנה כח השכלי המשכיל על כל דבר חכמה אינו מעצמות הנפש ממש כ"א הוא בחי' התפשטות הנפש

הדבר יוכן באמצעות משל מאדם. אנו רואים שבחכמה שבמוחו יש בחינה של אור וכלי, וגם לבוש. שכן כוח השכל, המשיג כל עניין של חכמה, אינו מעצם הנפש ממש, אלא הוא בחינה של התפשטות הנפש.

כדי להסביר את עניין האורות והכלים, אדמו"ר הזקן פונה אל השכל האנושי, שבו יש אור, כלי וגם מרכיב שלישי — "לבוש". כוח השכל אינו עצם הנפש, אלא התפשטות שלה: הנפש מתפשטת אל כוח שבאמצעותו היא יכולה לחשוב.

ולכן יש בו שינויים פעם הוא בגדלות ופעם לא כן שמוחו ושכלו אינו זך וצלול כ"א מכולכל כו' והנפש עצמה אין שייך בה שינויים

לכן הוא משתנה: לפעמים הוא במצב של גדלות, ולפעמים אינו כך, שכן מוחו ושכלו אינם זכים וצלולים, אלא מכולכלים וכו'. ואילו בנפש עצמה לא שייכים שינויים.

ההוכחה לכך שהשכל הוא רק התפשטות של הנפש היא שהוא משתנה: לפעמים המוח רחב וחד, ולפעמים הוא מכולכל. הנפש עצמה אינה משתנה.

אלא שכח השכל הוא בחי' כלי שמקבל השפע הנמשך לו מהנפש והנפש היא האור המאיר בתוך הכלי שהוא כח השכל

אלא שכוח השכל הוא בחינה של כלי המקבל את השפע הנמשך אליו מן הנפש, והנפש היא האור המאיר בתוך הכלי, שהוא כוח השכל.

אם כן, כוח השכל הוא ה"כלי" המקבל את השפע הנמשך מן הנפש, והנפש היא ה"אור" המאיר בתוך הכלי הזה.

(ומזה י"ל [יש לומר] שיובן ענין אוירא שלמעלה ממז"ס [ממוחא סתימאה] שי"ל [שיש לומר] שזהו האור המאיר לכח הכל וכמ"ש במ"א בענין אויר ואור) והדבר חכמה שמשכיל הכח השכלי

(ומכאן אפשר להבין את ענין האוויר שלמעלה ממוחא סתימאה: אפשר לומר שזהו האור המאיר בכוח הכל, כפי שמוסבר במקום אחר בענין אויר ואור.) והדבר החכמתי שכוח השכל משיג,

במאמר מוסגר אדמו"ר הזקן מחיל את הדברים על מושגים בקבלה: אויר, המדרגה שמעל מוחא סתימאה — "המוח הנסתר" של אריך אנפין — עשוי להיות האור המאיר בכוח זה, כפי שהנפש מאירה במוח. בנוסף הנדפס כתוב "כוח הכל", ונראה שהכוונה היא לכוח השכל. לאחר הסוגריים הוא עובר למרכיב השלישי: החכמה המסוימת שהשכל משיג.

כמו חכמת התכונה ודומיה מה שמבין איזה דבר פרטי זהו רק בחי' לבוש שמלביש את כח השכל וכמ"כ [וכמו כן] עד"מ בענין המדות כח האהבה מה שמתאווה לאיזו דבר

כגון חכמת התכונה וכיוצא בה, מה שהוא מבין בענין מסוים כלשהו, אינו אלא בחינה של לבוש המלביש את כוח השכל. וכך גם, בדרך משל, בענין המדות: כוח האהבה — כלומר, מה שאדם משתוקק לדבר כלשהו —

התוכן המסוים שאדם לומד, כגון חכמת התכונה או נושא מסוים אחר, הוא רק "לבוש" המלביש את כוח השכל. אותו מבנה של שלושה מרכיבים קיים גם ברגשות; תחילתו בכוח האהבה, כלומר ברצון לדבר כלשהו.

וכן כח החסד הוא בחי' כלי להנפש ע"ד הנ"ל בכח השכל וחיצוניות המדה מה שגומל חסד והיא השפעת החסד זהו בחי' לבוש

וכך גם כוח החסד הוא בחינה של כלי לנפש, בדומה למה שנאמר לעיל על כוח השכל. ואילו החיצוניות של המדה — מה שאדם עושה חסד, כלומר משפיע חסד — היא בחינה של לבוש.

כוח החסד, כמו כוח השכל, הוא כלי לנפש. הביטוי החיצוני שלו, מעשה החסד שעושים עם הזולת, הוא ה"לבוש" שלו.

(וכח החסד נקי חיצונית הכלי לגבי כח האהבה שהיא פנימית הכלי כמ"ש במ"א) אף שלכאורה נראה שהתהוות המדות הוא רק מהשכל

(כוח החסד נקרא חיצונית הכלי ביחס לכוח האהבה, שהיא פנימיות הכלי, כפי שמוסבר במקום אחר). אף שלכאורה נראה שהתהוות המדות היא רק מן השכל,

במאמר מוסגר מתווספת הבחנה עדינה יותר בתוך הכלי עצמו: האהבה היא הצד הפנימי שלו, וכוח החסד הוא הצד החיצוני. לאחר מכן עולה קושיה: אולי הרגשות מתהווים מן השכל בלבד, ואינם כלים עצמאיים של הנפש.

כי לפי שכלו יהולל איש⁵ באמת זה אינו דמ"מ הם ג"כ כלים להנפש ואור מהנפש נמשך ומאיר בהם שהרי באמת "האיש משתבח לפי שכלו" — אין הדבר כך. מכל מקום, גם הם כלים לנפש, ואור מן הנפש נמשך ומאיר בהם;

הקושיה נסמכת על הפסוק "האיש משתבח לפי שכלו", שממנו נראה שמעלותיו של אדם נובעות משכלו. אדמו"ר הזקן דוחה זאת: גם הרגשות הם כלים שבהם מאיר האור של הנפש עצמה.

רק שהם רחוקים יותר מהנפש ומקבלים מהנפש ע"י אמצעות חב"ד [חכמה בינה ודעת] שדרך המוחין נמדד ונמשך השפע ואור הנפש להכלים שהן המדות כו'.

ההבדל הוא רק בכך שהן רחוקות יותר מהנפש, ומקבלות ממנה באמצעות חכמה, בינה ודעת; שכן באמצעות המוחין נמדדים ונמשכים השפע ואור הנפש אל הכלים, שהם המדות וכו'.

ההבדל הוא רק במידת המרחק: המדות רחוקות יותר מהנפש ומקבלות את אורה באמצעות השכל. השפע של הנפש נמדד כשהוא עובר דרך חכמה, בינה ודעת, ורק לאחר מכן מגיע אל המדות.

נמצא כלל העולה שכל עשר בחינות הנפש חב"ד [חכמה בינה ודעת] ומדות הם רק כלים של הנפש והיא הנפש היא האור המאיר בתוכן אך בענין השכל יובן הדבר היטב יותר ממה שיובן בענין המדות וכנ"ל. נמצא, ככלל העולה, שכל עשר בחינות הנפש — חכמה, בינה ודעת והמדות — אינן אלא כלים של הנפש, ואילו הנפש עצמה היא האור המאיר בתוכם. אך עניין זה מובן טוב יותר בתחום השכל מכפי שהוא מובן בתחום המדות, כפי שנאמר לעיל.

המסקנה היא שכל עשר הכוחות שבנפש — שלושת כוחות השכל ושבע המדות — הם כלים, והנפש היא האור שבתוכם. קל יותר להבחין בכך בשכל מאשר במדות, משום שהמדות מקבלות את אור הנפש רק באמצעות השכל.

3 וכמ"כ [וכמו כן] יובן עד"מ למעלה ענין חיוהי וגרמוהי שהן בחי' אורות וכלים פי' גרמוהי נקי כלים דאצילות כמו עד"מ המדות דאצילות הם רק בחי' כלים של המאציל א"ס ב"ה

כך גם יובן, בדרך משל, עניינם של חיוהי וגרמוהי למעלה — "חיותיו וכליו": הם בחינת אורות וכלים. כלומר, גרמוהי הם כלים דאצילות; למשל, המדות דאצילות הן רק בחינת כלים של המאציל, אין סוף ברוך הוא,

אותו מבנה קיים גם למעלה, בחיוהי ובגרמוהי באצילות: הם אורות וכלים. המדות דאצילות, למשל, הן רק כלים של המאציל, אין סוף.

כמאמר אליהו⁶ חסד דרועא ימינא⁷ כו' שהם נקי בחיי גוף לגבי האור הנמשך ומתלבש בהם מא"ס ב"ה והאורות נקי חיוהי.

כמאמר אליהו: "חסד — זרוע ימין" וכו'; הן נקראות בחינת גוף ביחס לאור הנמשך ומתלבש בהן מאין סוף ברוך הוא. האורות נקראים חיוהי.

בתפילתו של אליהו בתיקוני זוהר מתוארות הספירות כאיברי גוף — "חסד — זרוע ימין", גבורה כזרוע שמאל וכן הלאה. לכן המדות נקראות "גוף" ביחס לאור מאין סוף המתלבש בהן. אור זה הוא הנקרא "חיוהי", כלומר "חיותיו".

אך המאציל א"ס ב"ה הוא למעלה מעלה מבחי אור ולא כמו במשל נפש שהנפש עצמה היא האור המאיר בתוך הכלים משא"כ א"ס ב"ה הוא למעלה מעלה

אבל המאציל, אין סוף ברוך הוא, נמצא למעלה מעלה מבחינת אור. אין הדבר דומה למשל הנפש, שבו הנפש עצמה היא האור המאיר בתוך הכלים; ואילו אין סוף ברוך הוא נמצא למעלה מעלה

כאן המשל אינו מקביל לגמרי למציאות. באדם הנפש עצמה היא האור שבתוך הכוחות, אבל אין סוף, המאציל, נמצא למעלה לגמרי מגדר אור.

(מבחי אור של הכלים וזהו ישת חשך סתרו⁸ שהוא למעלה אפי' [אפילו] מבחי אור מקיף כו')

(מבחינת האור של הכלים; וזהו [פירוש] "ישת חשך סתרו" — הוא למעלה אפילו מבחינת אור מקיף וכו')

הפסוק "ישת חשך סתרו" מתאר זאת: עצמותו של ה' היא "חשך" ונסתרת, במובן שהיא למעלה אפילו מאור מקיף. כל סוג של אור, פנימי או מקיף, הוא דבר הנמשך ממנו.

רק שממנו נמשכים האורות וזהו ענין איהו וחיוהי איהו היינו עצמות המאציל חיוהי הם האורות גרמוהי הם הכלים

אלא שהאורות נמשכים ממנו. וזהו ענין "איהו וחיוהי": "איהו" הוא עצמות המאציל; "חיוהי" הם האורות; "גרמוהי" הם הכלים.

בלשון תיקוני זוהר יש שלושה מונחים: "איהו" הוא עצמות המאציל, "חיוהי" הם האורות הנמשכים ממנו, ו"גרמוהי" הם הכלים. האורות נמשכים ממנו, אך הוא למעלה מהם.

והנה זהו הכל בחיי נר"נ [נפש רוח נשמה] שהם בחיי אורות המתלבשים בכלים כנ"ל בענין המשל אבל חיה יחידה אין להם בחי כלי להתלבש בה כ"א הם בחי מקיפים:

והנה, כל זה הוא בחינת נפש, רוח ונשמה, שהן בחינת אורות המתלבשים בכלים, כפי שנתבאר לעיל בענין המשל. אבל לחיה יחידה אין בחינת כלי להתלבש בו; הן בחינת אורות מקיפים.

כל זה — אורות המתלבשים בכלים — מקביל במשל הנפש לנפש, רוח ונשמה. לעומת זאת, לחיה וליחידה אין כלי כלל, והן נשארות אורות מקיפים. המאמר יפתח בהמשך את ההבחנה הזאת.

4 (קיצור. ענין נר"נ [נפש רוח נשמה] יש להם כלים היינו כח השכל הוא כלי והשכל שמשכיל הוא לבוש להכלי

(סיכום: עניינן של נפש, רוח ונשמה הוא שיש להן כלים. כלומר, כוח השכל הוא כלי, והרעיון שהוא משיג הוא לבוש לכלי.

הסיכום חוזר על המשל: לנפש, רוח ונשמה יש כלים. כוח השכל הוא הכלי, והרעיון שהוא משיג הוא הלבוש של הכלי.

ואמנם האור הוא הנשמה הנמשך בכח השכל ועד"ז הרוח במדות כמ"כ [כמו כן] למעלה זהו ענין חיוהי וגרמוהי כי למעלה גם האור אינו רק הארה מהעצמות והנה חיה יחידה הם אורות מקיפים שאין להם כלים):

אבל האור הוא הנשמה הנמשכת אל תוך כוח השכל, וכך גם הרוח במדות. כך גם למעלה: זהו עניינם של "חיוהי וגרמוהי" — שכן למעלה, גם האור אינו אלא הארה מן העצמות. וחיה יחידה הן אורות מקיפים שאין להם כלים.)

האור שבתוך כוח השכל הוא הנשמה, והרוח היא האור שבתוך המדות. למעלה, אלה הם "חיוהי" ו"גרמוהי", כלומר "חיותיו" ו"כליו"; אלא ששם גם האור אינו אלא הארה מן העצמות. חיה יחידה הן אורות מקיפים שאין להם כלים.

קטע 2 • 51-7

הכיסא: הפרסא שבין אצילות לבריאה

5 ב ועתה צ"ל ענין השמים כסאי⁹ דהנה ידוע שבאמת עצמות א"ס ב"ה לאו מכל אליון מדות דאצילות איהו כלל ואצילות המדות הוא כדי לאנהגא בהון עלמין.¹⁰

2. כעת יש להבין את ענין "השמים כסאי". ידוע שבאמת עצמותו של אין סוף, ברוך הוא, אינה כלל אף אחת מן המידות של אצילות, והמידות נאצלו כדי להנהיג באמצעותן את העולמות.

סעיף ב פונה אל הפסוק "השמים כסאי". הוא פותח בעיקרון המופיע בדברי תפילתו של אליהו בתיקוני זוהר: עצמותו של ה' אינה אף אחת מן המידות של אצילות; הן נאצלו רק כדי לשמש אמצעי שבאמצעותן הוא מנהיג את העולמות.

אך באמת צ"ל כיון שהמדות דאצילות נק' עכ"פ [על כל פנים] גופא לגבי אור המאיר מא"ס ב"ה ואין ערוך כלל המדות שבנבראים דבי"ע לגבי המדות דאצילות

אך באמת יש להבין: כיוון שהמידות של אצילות נקראות, מכל מקום, "גוף" ביחס לאור שמאיר מאין סוף, ברוך הוא, ואילו אין כל ערך והשוואה בין המידות שבנבראים בעולמות בריאה, יצירה ועשיה לבין המידות של אצילות,

השאלה היא שהמידות של אצילות הן, אחרי הכול, רק "גוף" ביחס לאור של אין סוף. ואף על פי כן, אפילו הן נעלות לאין ערוך מן המידות של הנבראים בעולמות בריאה, יצירה ועשיה.

כמו שאין ערוך הגוונים אדום ולבן גשמיים לגבי המדות חו"ג [חסד וגבורה] רוחניים שכנפש האדם שהרי גם הגוונים מורים על בחי' המדות חו"ג [חסד וגבורה] שנמשכו ממש ממדות עליונות

כמו שאין ערך בין הצבעים הגשמיים, אדום ולבן, לבין המידות הרוחניות של חסד וגבורה שכנפש האדם. שהרי גם הצבעים מורים על מידות חסד וגבורה, שנמשכו בפועל מן המידות העליונות,

המשל הוא שצבעים גשמיים אינם בני השוואה לרגשות הרוחניים שכנפש, אף שהצבעים נובעים מאותם רגשות. אדום ולבן הם תולדות גשמיות ורחוקות של גבורה וחסד, שנמשכו מן המידות העליונות.

בהשתלשלות רבות עד שנעשו למטה בחי' גוונים גשמיים גוון לבן נמשך ממדת החסד וגוון אדום מגבורה¹¹ וכמ"ש בפרדס בשער הגוונים¹² וכן כסף וזהב גשמיים מורים על חו"ג [חסד וגבורה] שנמשכו בהשתלשלות רבות

לאחר שלבים רבים של השתלשלות, עד שנעשו למטה צבעים גשמיים: הצבע הלבן נמשך ממדת החסד, והצבע האדום מגבורה, כמו שכתוב בפרדס, בשער הגוונים. וכך גם כסף וזהב גשמיים מורים על חסד וגבורה, שנמשכו לאחר שלבים רבים של השתלשלות.

לאחר שלבים רבים של השתלשלות נעשו המידות לצבעים: הלבן נובע מחסד והאדום מגבורה, כפי שמוסבר בפרדס, בשער הגוונים. באותו אופן, כסף וזהב מקבילים לחסד וגבורה.

והרי עכ"ז [עם כל זה] נראה בחוש שאין להם ערך ודמיון לגבי מדת חסד וגבורה רוחניים שכנפש האדם דמה דמיון גוון לבן לגבי חסד והאהבה כו'

ובכל זאת ברור לעין שאין ביניהם ערך ודמיון למידות הרוחניות של חסד וגבורה שכנפש האדם; שהרי איזה דמיון יש בין הצבע הלבן לבין חסד ואהבה וכדומה?

ובכל זאת כל אדם יכול לראות שהצבע הלבן אינו דומה כלל לחסד ואהבה. דבר שנובע ממקור מסוים עשוי להיות שונה ממנו לחלוטין.

כמ"כ [כמו כן] ויותר מכן אין ערוך המדות רוחניים שכנפש לגבי מקורם המדות דאצילות שנבראו מהן נר"נ [נפש רוח נשמה] שבאדם

כך גם, וביתר שאת, אין ערך בין המידות הרוחניות שכנפש לבין מקורן, המידות של אצילות, שמהן נבראו הנפש, הרוח והנשמה שבאדם.

כך גם, וביתר שאת, רגשות הנפש האנושית אינם בני השוואה למקורם, המידות של אצילות, שמהן נבראו הנפש, הרוח והנשמה שבאדם.

שהרי מה שנק' הקב"ה רחמן א"א לומר שהוא מעין ואופן הרחמנות שבאדם שהוא בחי' התפעלות ממש שהרי כשאומרים על הקדוש ברוך הוא שהוא רחמן, אי אפשר לומר שהדבר דומה לסוג ולצורה של הרחמנות שבאדם, שהיא התעוררות רגשית ממש.

למשל, אומרים על ה' שהוא רחמן, אך הרחמים שלו אינם כמו החמלה האנושית, שהיא תגובה רגשית שבה האדם מתעורר ומתרגש.

אבל הקב"ה כתיב ביה אני הוי' לא שנית¹³ ואין שייך בו ית' התפעלות ושינוי כ"א בחי' הרחמים שלמעלה הוא באופן ומהות נעלה לאין קץ ממהות הרחמים שבנבראים

אבל על הקדוש ברוך הוא כתוב: "אני הוי' לא שנית", ולכן לא שייכים בו יתברך התעוררות ושינוי. אלא בחינת הרחמים שלמעלה היא באופן וכמהות נעלים לאין קץ ממהות הרחמים שבנבראים.

הפסוק "אני הוי' לא שנית" מלמד שה' אינו מתעורר ואינו משתנה. לכן הרחמים שלמעלה הם במהות נעלית לאין קץ מן הרחמים שבנבראים.

לכן גם הנביאים לא השיגו¹⁴ רק עד בחי' נוי"ה [נצח והוד] שהוא תולדות של המדות ולא יוכלו להשיג המדות עצמן

לכן גם הנביאים השיגו רק עד בחינת נצח והוד, שהן תולדות של המדות, ולא יכלו להשיג את המדות עצמן.

לכן גם הנביאים השיגו רק את נצח והוד, שהן תולדות של המדות, ולא את המדות עצמן. הערת קה"ת מפנה את הקורא לתניא, איגרת הקודש י"ט, בעניין השגת הנביאים.

וגם מה שהשיגו בחי' נוי"ה [נצח והוד] היינו ע"י התלבשות גמור בבריאה כו' וגם משרע"ה [משה רבינו עליו השלום] שזכה להשיג בחי' המדות עצמן היינו ג"כ רק בחי' אחוריים וכמ"ש וראית את אחורי¹⁵ כו'.

וגם מה שהשיגו מבחינת נצח והוד היה באמצעות התלבשות מלאה בבריאה וכו'. וגם משה רבנו, שזכה להשיג את המדות עצמן, השיג גם אותן רק בבחינת אחוריים, כמו שכתוב: "וראית את אחורי" וכו'.

גם את נצח והוד הם השיגו רק כפי שהבחינות האלה התלבשו לגמרי בבריאה. משה, שהגיע להשגת המדות עצמן, ראה רק את "אחוריהן", כפי שה' אמר לו: "וראית את אחורי לפני לא יראו".

6 וא"כ לפי זה [לפי זה] צ"ל איך יכול להתהוות בחי' גי"ע [גן עדן] יושבין ונהנין מזיו¹⁶ שהוא תענוג של הנבראים איך יומשך זה

אם כן, לפי זה צריך להבין: כיצד יכולה להתהוות בחינת גן עדן, [שבו] "יושבים ונהנים מזיו", שהוא תענוג של נבראים? כיצד יכול הדבר להימשך

לאור הפער הזה, כיצד בכלל יכול גן עדן להתקיים? שם, בלשון חז"ל, הנשמות "יושבות ונהנות מזיו" השכינה — תענוג שנשמות נבראות חשות בו. כיצד יכול אפוא תענוג זה להגיע ממדות אצילות?

מהמדות דאצילות מאחר שאין ערוך כלל השכל והתענוג והמדות שבנבראים אל המדות דאצילות וכמ"ש במ"א ע"פ ואנכי עפר ואפר.^{17, 18}

ממדות אצילות, מאחר שאין שום ערך בין השכל, התענוג והמדות של הנבראים לבין מדות אצילות, וכמו שמבואר במקום אחר על הפסוק "ואנכי עפר ואפר"?

השכל, התענוג והרגש של הנבראים אינם בערך כלל למדות אצילות. בהערת קה"ת מצוין שהמראה מקום לפסוק "ואנכי עפר ואפר" הוא תניא, איגרת הקודש ט"ו.

אך הענין הוא דהנה מבואר בע"ח [בעץ חיים] שמ"א שיש פרסא ומסך המבדיל בין עולם האצילות לבריאה¹⁹ ומה שנמשך מהמדות דאצילות בבריאה היינו הארה שלהם שעובר דרך המסך²⁰ הנ"ל

אך העניין הוא, שהרי מבואר בעץ חיים, שער מ"א, שיש פרסא ומסך המבדילים בין עולם האצילות לעולם הבריאה, ומה שנמשך ממדות אצילות בבריאה הוא הארה שלהן, העוברת דרך המסך הנזכר לעיל

התשובה עולה מעץ חיים: בין אצילות לבריאה יש פרסא ומסך. מה שנמשך ממדות אצילות לבריאה הוא רק הארה שלהן, העוברת דרך המסך.

(ועיין בע"ח [בעץ חיים] שמ"ז פ"א²¹ בשם הר"ג הלוי) ולא העצמיות המדות וע"י דוקא הוא שיוכל לימשך מהם ג"כ השפע בג"ע [בגן עדן] לנשמות הנבראים.

(ועיין בעץ חיים, שער מ"ז, פרק א', בשם הר"ג הלוי), ולא עצמיות המדות. ודווקא על ידי כך יכולה גם ההשפעה מהן להימשך לגן עדן, אל הנשמות הנבראות.

הטקסט מפנה לפרק נוסף בעץ חיים, המובא בשם רבי ג' הלוי (הקיצור אינו מפרש את שמו). בהערת קה"ת נאמר שמספר הפרק הוא לפי דפוס שקלוב תק"ס. מאחר שרק הארה עוברת ולא עצמיות המדות, יכולה השפעה מהן להגיע אל הנשמות בגן עדן.

וזהו השמים כסאי פ"י כמשל באדם כשיושב על הכסא שנשפל בחי' אחוריים של הגוף לישוב על הכסא וזהו "השמים כסאי". כלומר, כמו במשל באדם היושב על כיסא: החלק האחורי של גופו מושפל כדי לשבת על הכיסא,

זהו "השמים כסאי": כשאדם יושב על כיסא, החלק התחתון של גופו מושפל אל המושב.

וגם על ידי זה נשפל ראשו שכשעומד ראשו ומוחיו גבוהים מן הארץ וע"י הישיבה נשפל קומתו כך הוא ענין הפרסא הנ"ל שנק'

וגם ראשו מושפל על ידי כך; שהרי כשהוא עומד ראשו ומוחו גבוהים מן הארץ, ועל ידי הישיבה קומתו מושפלת. כך גם עניינה של הפרסא הנזכרת לעיל, הנקראת

גם ראשו מושפל כשהוא יושב: בעמידה ראשו ומוחו גבוהים מעל הארץ, ואילו בישיבה כל קומתו נמוכה יותר. בדומה לכך, הפרסא שבין אצילות לבריאה נקראת "כיסא".

כסא שבו וע"י נמשכים ונשפלים המדות דאצי הנקי גופא ועובר ונמשך הארתם בהפרסא להאיר
בבריאה כדי שיתהוו מזה תענוג נברא [ועמ"ש מזה בד"ה פתח אליהו: ²²

"כיסא": בו ועל ידו מדות אצילות, הנקראות "גוף", נמשכות כלפי מטה ומושפלות; והארתן עוברת ונמשכת דרך
הפרסא כדי להאיר בבריאה, וכך מתהווה ממנה תענוג נברא. [ועיין כמה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "פתח
אליהו":

דרך הפרסא מדות אצילות, הנקראות "גוף", מושפלות כלפי מטה, והארתן עוברת דרכה ומאירה בבריאה. כך נעשה אפשרי תענוג נברא —
התענוג של גן עדן. הסוגר הפותח כאן מפנה את הקורא למאמר "פתח אליהו", שבהערת קה"ת מצוין שהוא בתחילת פרשת וירא בתורה
אור.

7 קיצור. כיון ע"ס [עשר ספירות] שבנבראים אין ערוך כלל לגבי מהות ע"ס [עשר ספירות] דאצילות איך אפשר
שמע"ס [שמע"ס ספירות] דאצי יומשך ויתגלה בג"ע [בגן עדן] לנשמות דבי"ע אך זהו ע"י הפרסא שבין אצי
לבריאה והיא הנקי כסאי]:

סיכום: מאחר שאין כל ערך בין עשר הספירות שבנבראים לבין מהות עשר הספירות שבעולם האצילות, כיצד ייתכן
ש[דבר-מה] מעשר הספירות של האצילות יימשך ויתגלה בגן עדן לנשמות שבבריאה, ביצירה ובעשייה? אלא
שהדבר נעשה באמצעות הפרסא שבין האצילות לבריאה, והיא הנקראת "כסאי".

הסיכום חוזר על השאלה ועל התשובה: מאחר שהספירות שבנבראים רחוקות לחלוטין מלהיות בערך לספירות שבאצילות, כיצד יכול דבר-
מה מן האצילות להתגלות בגן עדן לנשמות שבבריאה, ביצירה ובעשייה? הדבר מתאפשר באמצעות הפרסא שבין האצילות לבריאה,
הנקראת "כסאי".

קטע 3 • 81-9

השמים והתשובה העילאה

8 ג והנה בחי' כסא הנ"ל נמשך מבחי' שמים פי' שמים הוא תפארת דאימא שת"ת [שתפארת] נקי' שמים
שכלול מאש ומים שהם חו"ג [חסד וגבורה] וגם שמים הם מקיפים

3. כעת, בחינת הכיסא שהוזכרה לעיל נמשכת מבחינת השמים. כלומר, "שמים" הם תפארת דאימא (בינה), שכן
תפארת נקראת "שמים", משום שהיא מורכבת מאש ומים, שהם חסד וגבורה. השמים הם גם מקיפים;

סעיף ג' שואל מהיכן נמשך הכיסא: הוא נמשך מן "השמים", שהם תפארת דאימא (בינה). תפארת נקראת "שמים" משום שהמילה מורכבת
מאש ומים, גבורה וחסד, שתפארת מחברת ביניהם; והשמים מסמלים גם אור מקיף.

והיינו תפארת דאימא שנעשה כתר לז"א אשר בחי' כתר הוא יחידה שהוא בחי' מקיף והמקיף דיחידה הוא מקיף הראש והרגל בהשוואה אחת כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער העקודים פ"ה בהג"ה [בהגהה] ממה"ק [ממהדורא קמא] שלכן נק' יחידה כו'²³

כלומר, תפארת דאימא נעשית כתר לז"א; שכן בחינת כתר היא יחידה, שהיא בחינת מקיף, והמקיף של יחידה מקיף את הראש ואת הרגל במידה שווה, כפי שנכתב בעץ חיים, שער העקודים, פרק ה, בהגהה ממהדורה קמא, ולכן היא נקראת יחידה וכו'.

תפארת דאימא זו נעשית הכתר של ז"א, וכתר מקביל ליחידה, שהיא אור מקיף. בעץ חיים נאמר שהיחידה מקיפה את הראש ואת הרגל כאחד, וזו הסיבה שהיא נקראת יחידה, כלומר יחידה שאין כמותה.

ולכן כמו שמקיף על חב"ד [חכמה בינה ודעת] דז"א מלמעלה עד"מ כך הוא מקיף ג"כ מתחת רגליו מלמטה

לכן, כשם שהיא מקיפה מלמעלה, דרך משל, את חב"ד של ז"א, כך היא מקיפה גם מתחת לרגליו, מלמטה.

מכיוון שהיא מקיפה במידה שווה מכל צד, האור הזה מקיף את ז"א לא רק מעל ראשו, מעל שכלו, אלא גם מתחת לרגליו.

ולכן ממנו נמשך ג"כ הפרגוד והמסך שבין אצילות לבריאה (וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א²⁴ שהמסך הוא החשמל²⁵ שנמשך מבחי' בינה²⁶ ומבואר בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ס"פ יתרו)

לכן גם הפרגוד והמסך שבין אצילות לבריאה נמשכים ממנה (וכפי שנכתב בעץ חיים, שער מ"א, שהמסך הוא החשמל, הנמשך מבחינת בינה; והדבר מבואר ברמ"ז בסוף פרשת יתרו).

הבחינה שמתחת לרגליים היא המקור לפרגוד ולמסך שבין אצילות לבריאה. בעץ חיים המסך מזוהה עם החשמל, הלכוש החיצוני ביותר, הנמשך מבניה; והרמ"ז מבאר שהחשמל נמצא בתפארת, בין אם מדובר בתפארת דאימא ובין אם בתפארת דז"א.

(בדף ע"ח) שסוד החשמל הוא בת"ת [בתפארת] בין דאימא בין דז"א נמצא שהמסך הנ"ל נמשך מת"ת [מתפארת] דאימא וזהו השמים ממש כסאי

(בדף ע"ח) שסוד החשמל הוא בתפארת, בין של אימא ובין של ז"א. נמצא שהמסך הנזכר לעיל נמשך מתפארת דאימא, וזהו ממש "השמים כסאי".

מכאן שהמסך נמשך מתפארת דאימא, שהיא "השמים". אם כן, השמים הם ממש מקור הכיסא.

אלא שמ"מ מבואר שם בע"ח [בעץ חיים] פ"א²⁷ ואל תטעה לומר כי זהו האור המקיף כו' ע"ש דהמסך הוא החיצוניות דת"ת [דתפארת] דאימא

אלא שלמרות זאת, מבואר שם בעץ חיים, פרק א: "ואל תטעה לומר כי זהו האור המקיף" וכו', עיין שם; המסך הוא החיצוניות של תפארת דאימא.

כאן בא סייג: עץ חיים מזהיר שלא לזהות את המסך עצמו עם האור המקיף של ז"א. המסך הוא רק החיצוניות של תפארת דאימא.

ואמנם היחידה והמקיף דז"א הוא עצמיות ת"ת [תפארת] דאימא ומ"מ המקיף עצמו הוא הגורם להיות בחי' כסא ומסך הנ"ל ולכן המסך הנ"ל נקי רקיע כנודע מענין יהי רקיע כו'²⁸ ויהי מבדיל כו'

ואילו היחידה והמקיף של ז"א הם עצמות תפארת דאימא. ואף על פי כן, המקיף עצמו הוא הגורם שתהיה בחינת הכיסא והמסך הנזכרים לעיל. לכן המסך הנזכר לעיל נקרא רקיע, כידוע מענין "יהי רקיע" וכו', "ויהי מבדיל" וכו'.

היחידה, האור המקיף של ז"א, היא עצמותה של אותה תפארת, ואילו המסך הוא הצד החיצוני שלה; ובכל זאת, האור המקיף הוא שמביא לידי קיום את הכיסא ואת המסך. משום כך המסך נקרא רקיע, כמו הרקיע שבבריאה המבדיל בין המים.

ולכן נקי ג"כ גי"ע [גן עדן] מתיבתא דרקיע לפי שהתענוג הנמשך בגי"ע [בגן עדן] נמשך ע"י בחי' רקיע הנ"ל ועמ"ש מזה בד"ה קא מיפליג במתיבתא דרקיע אם בהרת כו' והגם שנאמר וממעל לרקיע כו' דמות כסא²⁹ כו'

לכן גן עדן נקרא גם "מתיבתא דרקיע", משום שהתענוג הנמשך בגן עדן נמשך באמצעות בחינת הרקיע הנזכרת לעיל. וראה מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "קא מיפליג במתיבתא דרקיע אם בהרת" וכו'. ואף שנאמר "וממעל לרקיע" וכו', "דמות כסא" וכו',

גן עדן נקרא "מתיבתא דרקיע" משום שהתענוג שבו נמשך באמצעות הרקיע הזה. לעומת זאת, בחזון יחזקאל נאמר ש"דמות כסא" נמצאת מעל הרקיע, ומשתמע מכך שהכיסא והרקיע הם שני דברים נפרדים.

אך כי יש כמה בחי' מסכים בין עולם לעולם יש שנקי רקיע ויש שנקי כסא וע' במק"מ [במקדש מלך] פ' נח (דע"א ב')

אלא שיש כמה וכמה בחינות של מסכים בין עולם לעולם: יש מסכים שנקראים "רקיע", ויש שנקראים "כיסא". ועיינו במקדש מלך, פרשת נח (דף ע"א, ב'),

התשובה היא שבין העולמות יש כמה מסכים: חלקם נקראים "רקיע" וחלקם נקראים "כיסא". הטקסט מפנה את הקורא למקדש מלך, פירוש על הזוהר, בפרשת נח.

וסי"פ ויגש ובע"ח [ובעץ חיים] שער כסה"כ [כסא הכבוד]³⁰ והוא ג"כ הגורם שנשפל הגוף בבחי' אחוריים לישב על הכסא ומאירים המדות דרך המסך שיוכל להיות בחי' [בחינת] השפעת חסדו בגי"ע [בגן עדן] בחי' זיו כו'

ובסוף פרשת ויגש, ובעץ חיים, שער כסא הכבוד. והוא גם הגורם לכך שהגוף מושפל בבחינת אחוריים כדי לשבת על הכיסא, והמדות מאירות דרך המסך, כך שתיתכן השפעת חסדו בגן עדן, בבחינת זיו וכו'.

בהמשך מובאות הפניות לסוף פרשת ויגש ולעץ חיים, שער כסא הכבוד; בהערת קה"ת נוספת הפניה לפרק ד'. האור המקיף הוא גם הגורם לכך שה"גוף" מושפל כדי לשבת על הכיסא, וכך מאירות המדות דרך המסך והשפעת חסדו של ה', ה"זיו", יכולה להגיע לגן עדן.

והנה גם בין אריך לאצילות יש גי' בחי' פרסא תפארת דאריך כתר לאוי"א [לאבא ואימא] (ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה³¹ ועיין בפ' נח דס"ה א')

והנה, גם בין אריך לבין אצילות יש בחינת פרסא: תפארת דאריך [נעשית] כתר לאבא ואמא (חכמה ובינה). ועיין במה שכתוב בביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה", וכן בפרשת נח, דף ס"ה, א'.

יש פרסא דומה גם למעלה יותר, בין אריך אנפין לבין אצילות עצמה: שם תפארת דאריך נעשית כתר לאבא ואמא. הטקסט מפנה לביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה" ולפרשת נח, דף ס"ה, א'.

והנה המשכת³² בחינת השמים כסאי הנ"ל הוא ע"י תשובה עילאה בכל מאדך³³ רעותא דליבא שזהו בחי' הכתר דכנ"י [דכנסת ישראל] שהוא בחי' יחידה

והנה, המשכת בחינת "השמים כסאי" הנזכרת לעיל נעשית על ידי תשובה עילאה, "בכל מאדך" — רצון הלב, שהיא בחינת הכתר של כנסת ישראל, בחינת יחידה.

כיצד ממשיכים את בחינת "השמים כסאי"? על ידי תשובה עילאה, עבודה של הי' "בכל מאדך" — רצון הלב שלמעלה מכל מידה — שהיא הכתר של כנסת ישראל, בחינת יחידה שבנפש.

(ועיין בד"ה כי על כל כבוד חופה הנ"ל וע"פ מקושש בענין עושין רצונו של מקום) שמתוקף רצון זה שמעומקא דליבא

(ועיין במאמר המתחיל "כי על כל כבוד חופה" הנזכר לעיל, ובמאמר על מקושש, בעניין "עושין רצונו של מקום"). מתוך עוצמת הרצון הזה, שמקורו בעומק הלב,

לאחר ההפניה למאמר על "כי על כל כבוד חופה" ולמאמר על המקושש, העוסק ב"עושין רצונו של מקום", אדמו"ר הזקן מתאר את הרצון הזה: הוא עולה מעומק הלב ממש.

אזי אין יוכל להיות במוחו שום הרהור ורצון אחר ע"כ נק' יחידה שאין בלבו אלא אחד והוא

אין יכול להיכנס למוחו שום הרהור או רצון אחר. לכן היא נקראת יחידה, מפני שבלבו יש רק אחד. והוא כשהרצון עז כל כך, אין מחשבה או רצון אחרים יכולים להיכנס למוחו. לכן מדרגה זו נקראת יחידה: בלב יש דבר אחד בלבד.

כמו עדי"מ כשמוליכין את האדם לדון דיני נפשות אין לו שום מחשבה ורצון אחר רק לדבר זה להציל נפשו כו'

כמו למשל, כשמוליכים אדם להישפט בדיני נפשות: אין לו שום מחשבה או רצון אחרים, אלא רק דבר אחד — להציל את נפשו וכו'.

לדוגמה, אדם שמובילים אותו להישפט על חיינו אינו חושב או רוצה דבר מלבד להציל את עצמו.

שרצון זה לפי שנוגע לעצמיות נפשו ממלא כל מוחו ולבו ומקיפו מראשו עד רגלו עד שא"א ליכנס במוחו שום רצון אחר משא"כ ברצון שאינו נוגע כ"כ [כל כך] עד מיצוי הנפש ממש אע"פ [אף על פי] שנוגע לו הרבה

שכן הרצון הזה, מפני שהוא נוגע בעצם נפשו, ממלא את כל מוחו ולבו ומקיף אותו מראשו ועד רגליו, עד שאי אפשר שייכנס למוחו רצון אחר. לא כן רצון שאינו נוגע בו כל כך, עד מיצוי הנפש ממש, אף על פי שהוא נוגע לו מאוד,

מאחר שהרצון הזה נוגע בליבת הווייתו, הוא ממלא את מוחו ואת לבו ומקיף אותו מראשו ועד רגליו, ואינו מותיר מקום לרצון אחר. אך רצון שאינו מגיע עד עצם הנפש שונה, גם אם הוא נוגע לאדם מאוד.

כמו כשיעסוק בפרנסה ברצונו אעפ"כ [אף על פי כן] יכול להיות אצלו רצון אחר ועד"ז יובן ענין בחי' יחידה באלקות שנוגע כ"כ [כל כך] הרצון עד שהנפש ממש ועד בכלל עד שאין לו שום רצון אחר כלל וכלל מעניני עוה"ז כו'

כמו כאשר הוא עוסק ברצון בפרנסה, ובכל זאת יכול להיות לו רצון אחר. כך יובן עניינה של בחינת יחידה באלקות: הרצון נוגע בו עד כדי כך, עד לנפש עצמה ממש, ועד בכלל, שאין לו שום רצון אחר כלל וכלל בענייני העולם הזה וכו'.

גם רצון חזק, כמו הרצון להתפרנס, מותיר מקום לרצונות אחרים. יחידה באלקות היא רצון המגיע עד לנפש עצמה, כך שלא נותר שום רצון לדבר מענייני העולם הזה.

ועז"נ [ועל זה נאמר] מכפירי' [מכפירים] יחידתי³⁴ לכן עי"ז ממשיכים ג"כ למעלה בחי' יחידה וכתר דז"א שיהיה השמים כסאי

ועל כך נאמר: "מכפירים יחידתי". לכן, באמצעות זאת, ממשיכים גם למעלה את בחינת יחידה ואת כתר של ז"א, כדי שיהיו "השמים כסאי".

הפסוק מכנה את הנפש "יחידתי", וזוהי בחינת היחידה שבה. כאשר האדם מעורר אותה למטה, הוא ממשיך למעלה את בחינת יחידה ואת כתר של ז"א, וכך גורם לכך ש"השמים כסאי".

ולכן פעם נקרא בחי' תשובה עילאה בינה ופעם נק' כתר היינו תפארת דאימא שנעשה כתר לז"א (ועד"ז נק' שער החמשים דבינה בשם כתר וכמ"ש במ"א וע' בזהר ויקרא)

לכן בחינת תשובה עילאה נקראת לפעמים בינה ולפעמים כתר; כלומר, תפארת דאימא שנעשית כתר לז"א (וכך גם השער החמישים של בינה נקרא בשם כתר, כפי שמבואר במקום אחר; וראה בזהר, ויקרא

הדבר מסביר מדוע תשובה עילאה מזוהה לפעמים עם בינה ולפעמים עם כתר: תפארת דאימא, שהיא בינה, נעשית כתר לז"א. באותו אופן, השער החמישים של בינה נקרא כתר.

(דט"ו ע"ב ודף י"ו ע"ב) בענין תשובה וזהו נכון כסאך מאז³⁵ ועפמ"ש [ועל פי מה שכתוב] סד"ה ביום השמיני שלח בענין אז תשמח³⁶ כו'

(דף ט"ו ע"ב ודף ט"ז ע"ב) בענין תשובה. וזהו "נכון כסאך מאז", על פי מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ביום השמיני שלח", בענין "אז תשמח" וכו'.

הזוהר, ויקרא, דן בתשובה במונחים אלה. גם הפסוק "נכון כסאך מאז" מתייחס לכיסא המתבסס באמצעות תשובה זו, והמאמר מפנה לסוף המאמר "ביום השמיני שלח", העוסק ב"אז תשמח".

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדולה תשובה שמגעת³⁷ עד כסא הכבוד³⁸ וזהו ענין בינה מקנא בכורסיא^{39,40} ועי"ז נמשך תוספת אור בגי"ע [בגן עדן]

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל: "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד". וזהו ענין "בינה מקנא בכורסיא". ועל ידי כך נמשך אור נוסף בגן עדן;

חז"ל אומרים שהתשובה מגיעה "עד כסא הכבוד", ובתיקוני זוהר נאמר שבינה "מקנא בכורסיא". באמצעות התשובה, שהיא בחינת בינה, נמשך אור נוסף בגן עדן.

כי ולתבונתו אין מספר⁴¹ כתי' [כתיב] משא"כ על בחי' מלי' נאמר המוציא במספר צבאם⁴² ועי"י כורסיא נמשך בגי"ע [בגן עדן] מבחי' בינה ולתבונתו כו' וזהו שבינה ותבונה נק' העולם הבא:⁴³

שכן כתוב: "ולתבונתו אין מספר", ואילו על בחינת מלכות נאמר: "המוציא במספר צבאם". ועל ידי הכורסיא נמשך בגן עדן מבחינת בינה — "ולתבונתו" וכו'. וזהו הטעם שבינה ותבונה נקראות העולם הבא.

בינה היא ללא גבול — "לתבונתו אין מספר" — ואילו מלכות פועלת במידה: "המוציא במספר צבאם". מה שנמשך לגן עדן באמצעות הכורסיא בא מבחינת בינה הבלתי מוגבלת, ולכן בינה ותבונה נקראות "העולם הבא".

9 (קיצור. והנה כסא ופרסא הנל שרשה נמשך מת"ת [מתפארת] דאימא שהוא כתר לז"א המקיף ונק' יחידה)

(סיכום: שורש הכיסא והפרסא שהוזכרו לעיל נמשך מתפארת דאימא, שהיא הכתר המקיף של ז"א ונקראת יחידה.

הסיכום: הכיסא והפרסא מושרשים בתפארת דאימא, שנעשית הכתר המקיף של ז"א ונקראת יחידה.

וגם בין א"א לאצ"י יש ג"כ פרסא שנמשך מת"ת [מתפארת] דא"א שנעשה התר לאו"א [לאבא ואימא] והוא נמשך עי"י תשובה עילאה בכל מאדך⁴⁴ יחדה שאינו סובל שושם רצון אחר כו' נכון כסאך מאז):⁴⁵

ובין אריך אנפין לאצילות יש גם פרסא, הנמשכת מתפארת דאריך אנפין, שנעשית כתר לאבא ואמא. והיא נמשכת על ידי תשובה עילאה, "בכל מאדך" — בחינת יחידה, שאינה סובלת שום רצון אחר וכו'; "נכון כסאך מאז".

פרסא מקבילה בין אריך אנפין לאצילות נמשכת מתפארת דאריך אנפין, שנעשית הכתר של אבא ואמא. שתיהן נמשכות על ידי תשובה עילאה, "בכל מאדך" — בחינת יחידה שאינה סובלת שום רצון אחר; ועל כך נאמר: "נכון כסאך מאז".

קטע 4 • 101-11

הארץ כהדום רגליים

10 ד והארץ הדום רגלי. ⁴⁶ היינו להשפיל א"ע [את עצמו] מי אנכי להתקרב ויירא מגשת אליו וגם התורה

ירדה ונתלבשה בלבושים גשמיים

4. "והארץ הדום רגלי". כלומר, להשפיל את עצמו ולחשוב: "מי אני שאזכה להתקרב?" והוא ירא לגשת אליו. וגם התורה ירדה והתלבשה בלבושים גשמיים;

סעיף ד' פונה לחלקו השני של הפסוק: "והארץ הדום רגלי". באדם, הדבר מתבטא בשפלות עצמית — בתחושה "מי אני שאגש?", המביאה אותו לירא להתקרב אל ה'. הדבר מקביל גם לתורה, שירדה והתלבשה בדברים גשמיים.

רק בחיי שום תשים עליך מלך ⁴⁷ עול מלכות שמים ועול מצות וכמ"כ [וכמו כן] מעורר למעלה שיורד מדת מלכות להחיות נבראים (וזהו כמשל הרגל שיורדת למטה מהכסא ועמ"ש בזה בד"ה ותחת רגליו ⁴⁸ כמעשה לבנת הספיר) ⁴⁹

[אלא שיש] רק את הבחינה של "שום תשים עליך מלך": עול מלכות שמים ועול מצוות. וכך גם הוא מעורר למעלה שמדת מלכות תרד להחיות נבראים (וזה בדומה למשל הרגל היורדת למטה מן הכיסא; ועיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר").

אדם כזה עובד את ה' באמצעות "שום תשים עליך מלך" — קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות. הדבר מעורר למעלה ירידה מקבילה של מדת מלכות, ריכוזותו של ה', היורדת להחיות את הנבראים, בדומה לרגל המגיע למטה מן הכיסא.

ולכן בנין המלי מהגבורות וז"א מחסדים (ועמ"ש מזה בד"ה וכל בניך ^{50, 51} בענין א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך) ⁵²

לכן בניינה של מלכות הוא מן הגבורות, ואילו בניינו של ז"א הוא מן החסדים (ועיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "וכל בניך", בענין "אל תקרי בניך אלא בוניך").

לכן מלכות נבנית מן הגבורות, כוחות הריסון וההגבלה, ואילו ז"א נבנה מן החסדים, כוחות החד. כאן מפנה המאמר לדיון על "וכל בניך" ולדרשת חז"ל: "אל תקרי בניך אלא בוניך".

כי בחיי מלכות אין מלך בלא עם ^{53, 54} דינא דמלכותא דינא ⁵⁵ ולכן נקי מזבח דכתיב והאש תמיד תוקד על המזבח ⁵⁶ ונקי אשא תכלא ⁵⁷ דאכיל ^{58, 59} כו'

שהרי בבחינת מלכות "אין מלך בלא עם", ו"דינא דמלכותא דינא". לכן היא נקראת מזבח, כמו שנאמר: "והאש תמיד תוקד על המזבח"; והיא נקראת "אשא תכלא דאכיל" וכו'.

מלכות פירושה יחס אל הזולת ושלטון המתנהל על פי חוק: "אין מלך בלא עם" ו"דינא דמלכותא דינא". לכן מלכות נקראת מזבח, שבו אש תמידית, וגם "אשא תכלא דאכיל" — האש הכחולה האוכלת.

ולפעמים נקי בחי נר בהעלותך את הנרות⁶⁰ שיש כמה גבורות שונים ומיני צמצומים בספי [בספירה / בספירות] המלכות

ולפעמים היא נקראת בחינת נר, על שם "בהעלותך את הנרות", משום שבספירת מלכות יש גבורות שונות וסוגים שונים של צמצום.

מלכות נקראת גם נר, על שם "בהעלותך את הנרות", מפני שיש בה גבורות רבות ומגוונות וסוגים שונים של צמצום.

אבל הכלל שבנינה מן הגבורות ע"כ המשכה זו הוא ע"י קבלת עול כו' (ועמ"ש סד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק).⁶¹

אבל הכלל הוא שבנינה מן הגבורות. לכן המשכה זו נעשית על ידי קבלת עול וכו' (ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "זכור את אשר עשה לך עמלק").

מאחר שמלכות נבנית מן הגבורות, היא נמשכת על ידי קבלת עול — העבודה המתבטאת ב"והארץ הדום רגלי". המאמר מפנה לסוף המאמר על "זכור את אשר עשה לך עמלק".

והנה בזהר פקודי (דרמ"א א') פי' ובגין דבעי לאתפשטא יתיר לתתא אמר הדום רגלי⁶² דהיינו כידוע מענין רגליה יורדות⁶³ כו' שמתלבשת גם בהשרים של עובדי כוכבים להחיותם

והנה בזהר, פרשת פקודי (דרמ"א ע"א), פירש: "ובגין דבעי לאתפשטא יתיר לתתא אמר הדום רגלי" — ומוכן הדבר על פי הידוע בעניין "רגליה יורדות" וכו': שמלכות מתלבשת גם בשרים של עובדי הכוכבים, כדי להחיותם.

הזהר בפרשת פקודי מפרש את "הדום רגלי" כהתפשטות מלכות למטה עוד יותר. כפי שעולה מן הביטוי "רגליה יורדות", כוח החיות של מלכות מגיע אפילו אל ה"שרים" — הממונים הרוחניים — של עובדי הכוכבים, כדי לקיים אותם.

אבל בזמן בהמ"ק [בית המקדש] לא היתה מתלבשת בהם לכן נקי בהמ"ק [בית המקדש] הדום רגלי אלקינו⁶⁴ (בדברי הימים) ועמ"ש סד"ה הנך יפה בענין

אבל בזמן בית המקדש היא לא התלבשה בהם; לכן בית המקדש נקרא "הדום רגלי אלקינו" (בדברי הימים). ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "הנך יפה", בעניין

בזמן בית המקדש לא התרחשה ירידה זו, ולכן בית המקדש נקרא "הדום רגלי אלקינו": מלכות שרתה שם ולא ירדה למטה יותר. המאמר מפנה לסוף המאמר "הנך יפה".

הנה עין⁶⁵ ה' אל יראיו כו' להציל ממות נפשם⁶⁶ כו' ועד"ז משחרב בהמ"ק [בית המקדש] אין להקב"ה אלא די"א [די אמות]⁶⁷ של הלכה וזהו ג"כ והארץ הדום רגלי כי ארץ נקי תשבע"פ [תורה שבעל פה].

"הנה עין הוי' אל יראיו" וכו', "להציל ממות נפשם" וכו'. ובאותו אופן, מאז שנחרב בית המקדש אין לקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה. וזהו גם "והארץ הדום רגלי", שהרי התורה שבעל פה נקראת "ארץ".

המאמר מדבר על "עין הוי'" הפקוחה על יראיו, "להציל ממות נפשם". מאז שנחרב בית המקדש, מקומו של ה' הוא "ארבע אמות של הלכה", וזהו גם "והארץ הדום רגלי", שכן "ארץ" הוא כינוי לתורה שבעל פה.

ואולי הדום זהו הפרסא שבבי"ע עצמו בין עולם לעולם או היכל ק"ק [קדש הקדשים] דיצירה ועשיה ועדיין נאמר בשבת אם תשיב משבת רגלך.⁶⁸

ואולי "הדום" הוא הפרסא שבתוך עולמות בריאה, יצירה ועשיה עצמם, בין עולם לעולם, או היכל קודש הקודשים של יצירה ועשיה. ובאותו אופן נאמר על שבת: "אם תשיב משבת רגלך".

הצעה נוספת היא ש"הדום" עשוי להיות הפרסא שבתוך עולמות בריאה, יצירה ועשיה, בין עולם לעולם, או היכל קודש הקודשים של יצירה ועשיה. דבר דומה נאמר על שבת: "אם תשיב משבת רגלך".

ועמ"ש ע"פ⁶⁹ הזהר פי קרח (דקע"ח ע"א) בשעתא דבעא יומא לאתקדשא⁷⁰ כו' ועמ"ש בד"ה ויקהל משה⁷¹ בענין סמיכת שבת למלאכת המשכן

וראה מה שכתוב על פי הזוהר, פרשת קורח (דקע"ח ע"א), "בשעתא דבעא יומא לאתקדשא" וכו'. וראה מה שכתוב במאמר המתחיל "ויקהל משה", בענין סמיכת שבת למלאכת המשכן;

כאן מפנים להסבר על הזוהר בפרשת קורח, העוסק ברגע שבו השבת נכנסת, וכן למאמר "ויקהל משה", העוסק בסיבה לכך ששבת נסמכה למלאכת בניית המשכן.

כי אחר המשכה צ"ל א"ח [אור חוזר] שלא יומשך יותר מדאי ועמ"ש ע"פ המאמר שמות רבה פכ"ג ע"פ אז ישיר⁷² בענין אגוסטוס יושב כו' דמעלת הישיבה על העמידה שהרגלים נגבהים כו' והיינו שלא יהיה רגלי [רגליים] יורדות.

כי לאחר ההמשכה צריכה להיות הארה חוזרת, כדי שההמשכה לא תרד יותר מדי. וראה מה שכתוב על מאמר שמות רבה, פרק כ"ג, על הפסוק "אז ישיר", בענין "אגוסטוס יושב" וכו': מעלת הישיבה על העמידה היא בכך שהרגליים מורמות וכו', כלומר, ש"רגליה" לא "יורדות".

העניין הוא שלאחר ההמשכה צריכה לבוא הארה חוזרת, תנועה כלפי מעלה, כדי שהשפע לא יירד נמוך מדי. המדרש על "אז ישיר" משווה בין המלך העומד לבין "אגוסטוס" היושב; מעלת הישיבה היא שהרגליים מורמות, וכך "רגליה" של מלכות אינן "יורדות".

וזהו ע"פ שני עדים כו' יקום דבר⁷³ ופי' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי' שופטים (דער"ה א') דהיינו מ"ש העדותי בכם היום⁷⁴ את השמים ואת הארץ⁷⁵ כי

וזהו [פירוש] "על פי שני עדים" וכו', "יקום דבר". וברעיא מהימנא, פרשת שופטים (דער"ה א'), מבואר שזהו מה שכתוב: "העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ". שכן

זהו גם פירוש "על פי שני עדים... יקום דבר": רעיא מהימנא קושר זאת לפסוק "העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ". השמים והארץ הם שני העדים.

הנה פיי יקום דבר הוא עליית המלי להיות לה קימה מעלייתא וכינן אגוסטוס יושב וכמ"ש בפ' ויחי (דרל"ט ע"א) מתל למלכא דהוה יתבי בכורסיא כו'

הנה פירוש "יקום דבר" הוא עליית מלכות, כדי שתהיה לה קימה מעולה, בדומה ל"אגוסטוס יושב". וכמו שכתוב בפרשת ויחי (דרל"ט ע"א): "משל למלך שהיה יושב בכורסיא" וכו',

"יקום דבר" מתייחס להעלאת מלכות, הדיבור האלוקי, לקימה נעלית יותר, בדומה לכבוד המתבטא ב"אגוסטוס יושב". הזוהר בפרשת ויחי מביא משל על מלך היושב על כיסאו.

אקרי מלך עילאה כד נחית ואזיל לבי עבדיה מלך זוטא אקרי⁷⁶ ועמ"ש מזה בד"ה והיה מדי חדש⁷⁷ שזהו ההפרש בין שבת לחול שבשבת הוא עליות הדב ור לבחי תענוג העליון וח"ע [וחכמה עילאה]

"נקרא מלך עליון; כשהוא יורד והולך לבית עבדו, הוא נקרא מלך זוטא". וראה מה שכתוב על כך במאמר המתחיל "והיה מדי חודש": זהו ההבדל בין שבת ליום חול — בשבת הדיבור עולה לבחינת התענוג העליון וחכמה עילאה.

כשהמלך יושב על כיסאו הוא נקרא "מלך עליון"; כשהוא יורד לבית עבדו הוא נקרא "מלך זוטא". המאמר "והיה מדי חודש" מיישם זאת על שבת ויום חול: בשבת הדיבור, שהיא מלכות, עולה לתענוג העליון ולחכמה עילאה.

וזהו אם תשיב כו' ודבר דבר כו' וז"ש [וזהו שכתוב] ותקם את דברך כי צדיק אתה⁷⁸ וקימה זו הוא ע"פ כי בחי הנ"ל דשמים וארץ כו'

וזהו "אם תשיב" וכו', "ודבר דבר" וכו'. וזהו שכתוב: "ותקם את דברך כי צדיק אתה". קימה זו היא על יסוד שתי הבחינות שהוזכרו לעיל, שמים וארץ וכו':

זהו פירוש "אם תשיב משבת רגלך" ו"ודבר דבר" שבפסוק על השבת, וכן "ותקם את דברך כי צדיק אתה". ה"דבר" מתבסס על שני ה"עדים", שתי הבחינות של שמים וארץ.

רצוא ושוב⁷⁹ כי השמים כסאי וזהו בחי מלך עילאה כנ"ל והארץ הדום שלא יתפשט יותר מדאי כנ"ל: "רצוא ושוב": "כי השמים כסאי" — זו בחינת המלך העליון, כפי שהוזכר לעיל; ו"הארץ הדום רגלי" — כדי שלא תתפשט יתר על המידה, כפי שהוזכר לעיל.

שתי הבחינות הללו הן "רצוא ושוב": "כי השמים כסאי" היא העלייה, בחינת המלך העליון; ו"הארץ הדום רגלי" היא השיבה, שמונעת מהשפע להתפשט יתר על המידה.

11 (קיצור. ענין והארץ הדום כו' כי ארץ שפלות שמשפיל אי"ע [את עצמו] בבחי' שוב ועדי"ז למעלה המשכה

בעשיי' [בעשייה] אך צ"ל הדום שרפרף כו' ואפ"ל [ואפשר לומר] שמים גי"ע [גן עדן] עליון כנ"ל עי" כסאי.

(סיכום: עניין "והארץ הדום רגלי" וכו': "ארץ" היא שפלות, שבה האדם משפיל את עצמו בבחינת "שוב"; ובדומה לכך למעלה, המשכה לעולם העשייה. אך צריך להיות גם "הדום", שרפרף וכו'. ואפשר לומר ש"שמים" הם גן עדן העליון, כפי שנזכר לעיל, באמצעות "כסאי".

הסיכום: "ארץ" היא שפלות, כלומר שהאדם משפיל את עצמו, והיא בחינת ה"שוב" בעבודת ה'; ולמעלה היא מקבילה להמשכה לעולם העשייה. עם זאת, צריך להיות גם "הדום"; ואפשר לפרש ש"שמים" הם גן עדן העליון, המקבל באמצעות "כסאי".

והארץ גי"ע [גן עדן] התחתון שנמשך מבחי' רגלי נהי" [נצח הוד יסוד] מדלג ומקפץ כו' והדום גי"כ פרסא

שבכ"ע עצמו בין עולם ועולם כו' ואולי היכל ק"ק [קדש הקדשים] דעשיי' [דעשייה] או דיצירה):

"והארץ" היא גן עדן התחתון, הנמשך מבחינת "רגלי" — נצח, הוד ויסוד — "מדלג ומקפץ" וכו'. וגם "הדום" הוא הפרסא שבתוך עולמות בריאה, יצירה ועשייה עצמם, בין עולם לעולם וכו'; ואולי הכוונה להיכל קודש הקודשים של עשייה או של יצירה.)

"הארץ" היא אפוא גן עדן התחתון, הנמשך מנצח, הוד ויסוד, שהם "רגלי" ה', ויורד "מדלג ומקפץ". "הדום" הוא גם הפרסא שבין העולמות בריאה, יצירה ועשייה, ואולי הכוונה להיכל קודש הקודשים של עולם העשייה או של עולם היצירה.

קטע 5 • 121-14

השמים החדשים והארץ החדשה

12 ה ועתה צ"ל ענין ההפרש בין בחי' השמים כסאי והארץ הדום רגלי ובין בחי' השמים החדשי' [החדשים]

כו'.

5. כעת עלינו להבין את ההבדל בין הבחינה של "השמים הם כסאי והארץ הדום רגלי" לבין הבחינה של "השמים החדשים" וכו'.

סעיף ה' מציב את השאלה המרכזית של המאמר: במה שונים "השמים הם כסאי והארץ הדום רגלי" מן "השמים החדשים" והארץ החדשה שבנבואת ישעיהו?

דהנה ידוע שגי"ע [שגן עדן] הוא רק לפי שעה ועיקר הגמול הוא רק באלף השביעי למחר לקבל שכרם⁸⁰

ידוע שגן עדן הוא זמני בלבד, ואילו עיקר השכר הוא רק באלף השביעי: "למחר לקבל שכרם".

גן עדן, שבו הנשמות מקבלות שכר לאחר החיים, הוא זמני בלבד; עיקר השכר מגיע באלף השביעי, בזמן העתיד לבוא. חז"ל מכנים זאת "למחר לקבל שכרם".

והנה בזה הזמן הכל ע"י אתעדלית [אתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלפי הערת המ"ן [המ"ן נוקבין] הוא המשכת המ"ד [המ"ן דוכרין] שהוא המשכת המוחין

בזמן הזה הכול נעשה באמצעות אתערותא דלתתא המעוררת אתערותא דלעילא: לפי מידת העלאת המ"ן נמשכים המ"ד, כלומר המשכת המוחין.

בסדר הקיים, כל מה שלמעלה מגיב למה שמתרחש למטה. העלאת מ"ן — עבודת התחתונים העולה למעלה — מביאה, במידה המתאימה, להמשכת מ"ד, זרימת מוחין מלמעלה.

ולפי המוחין הוא הכתר שלפי ערך הפנימי כך הוא המקיף רק שכתר הז"א האמור למעלה הוא בחי גדלות

והכתר נמשך בהתאם למוחין, שכן מידת האור המקיף היא בהתאם למידת האור הפנימי. אלא שהכתר של ז"א, שנזכר לעיל, הוא בחינת גדלות.

הכתר, האור המקיף, מתאים גם הוא למוחין, האור הפנימי, שכן האור המקיף נמדד תמיד בהתאם לאור הפנימי. הכתר של ז"א שתואר בסעיף ג' שייך למצב הגדלות שלו.

ואף בראשית בריאת העולמות שהיה שלא ע"י העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] אעפ"כ [אף על פי כן] הוא ע"י שעלה במחשבה התענוג מההעלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] שיהי' [שיהיה] אח"כ

ואף בראשית בריאת העולמות, שלא הייתה באמצעות העלאת מ"ן, הדבר נעשה בכל זאת משום שהתענוג מן העלאת מ"ן שתבוא לאחר מכן עלה במחשבה,

גם הבריאה הראשונה, שלא קדמה לה עבודת התחתונים, התרחשה משום שהתענוג שיהיה לה' מן העבודה העתידה עלה במחשבתו.

כמאמר בראשית בשביל ישראל^{81, 82} שנקי ראשית ישראל עלו במחשבה⁸³ שיעלו מ"ן [מ"ן נוקבין] וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ עם המלך ישבו במלאכתו⁸⁴ במי נמלך בנשמתן של צדיקים^{85, 86} והיינו ע"י בחי בכל מאדך⁸⁷ נמשך הכתר כנ"ל.

כמאמר: "בראשית" — בשביל ישראל שנקראו "ראשית"; "ישראל עלו במחשבה", כדי שיעלו מ"ן. וחז"ל אמרו על הפסוק "עם המלך ישבו במלאכתו": "במי נמלך? בנשמותיהן של צדיקים". כלומר, באמצעות הבחינה של "בכל מאדך" נמשך הכתר, כנזכר לעיל.

לכן אומרים חז"ל שהעולם נברא "בשביל ישראל שנקראו ראשית", ש"ישראל עלו במחשבה" קודם הבריאה, ושהי' "נמלך בנשמותיהן של צדיקים". גם בדרך זו נמשך הכתר באמצעות העבודה של "בכל מאדך".

אמנם לעי"ל [לעיתיד לבוא] כתיב וגבה מאד⁸⁸ פי' שגם המאד יוגבה ברום המעלות יותר מבחי' ההעלאה והמשכי' דבחי' בכל מאדך כי

אולם על הזמן העתיד לבוא נאמר "וגבה מאד", כלומר, גם ה"מאד" עצמו יתרומם למדרגות הנעלות ביותר, למעלה מבחינת ההעלאה וההמשכה של "בכל מאדך". כי

אבל על הזמן העתיד לבוא נאמר "וגבה מאד": גם ה"מאד", עבודת "בכל מאדך", יתרומם הרבה מעבר למדרגה שהוא מגיע אליה כיום.

הנה מאד אותיות אדם והענין כי בחטא אדה"ר [אדם הראשון] ירדו העולמות ולעי"ל [ולעיתיד לבוא] יתעלו העולמות כמו שהיה מקומם באמת.

"מאד" מורכב מאותיות "אדם". והעניין הוא שבחטאו של אדם הראשון ירדו העולמות, ולעיתיד לבוא הם יתרוממו למקום שבו מקומם האמיתי.

המילה "מאד" מורכבת מאותן שלוש אותיות כמו "אדם" — אל"ף, דל"ת, מ"ם. בעקבות חטאו של אדם ירדו העולמות ממקומם האמיתי, ולעיתיד לבוא הם יתרוממו וישבו למקום שבו הם ראויים להיות.

עיין מזה בספר הגלגולים פי"ז⁸⁹ אך לא זו בלבד כ"א שימושכו נשמות חדשוי' [חדשות] מה שלא

ראו על כך בספר הגלגולים, פרק י"ז. אך לא זו בלבד, אלא שימושכו נשמות חדשות, שלא היו

ספר הגלגולים דן בתיקון הזה. אך לעיתיד לבוא יהיה יותר מתיקון: נשמות חדשות ירדו לעולם.

נכללו באדה"ר [באדם הראשון] כלל והם גבוהים ומעולים מכל הנשמות שנכללו באדה"ר [באדם הראשון] וכמ"ש בספר הגלגולים פי"ז [פרק ז'] שבחי' יחידה דנשמות אלו הוא למעלה גם מיחידה דאצי' שבאדה"ר

[שבאדם הראשון]

כלולות באדם הראשון כלל, והן גבוהות ונעלות מכל הנשמות שהיו כלולות באדם הראשון, כפי שכתוב בספר הגלגולים, פרק ז': בחינת היחידה של נשמות אלו גבוהה אפילו מבחינת היחידה של עולם האצילות שהייתה באדם הראשון.

נשמות אלו לא היו כלולות באדם הראשון כלל, והן גבוהות מכל הנשמות שהיו כלולות בו. ספר הגלגולים אומר שהיחידה שלהן גבוהה אפילו מהיחידה של אצילות שבאדם הראשון. בהערת קה"ת מובא דיונו של הרבי בשאלה כיצד הדבר מתיישב עם פרק אחר בספר הגלגולים.

והיינו לפי שהם יומשכו מפנימיות עתיק משא"כ בכל המשכות עכשיו הוא רק מחיצוניות עתיק ופנימית עתיק הוא למעלי' [למעלה / למעלה] מהשבירה והתיקון והוא ענין אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מתערותא דלתתא] לגמרי

וזה משום שהן יימשכו מפנימיות עתיק, ואילו כל המשכות כיום הן רק מחיצוניות עתיק. פנימיות עתיק היא למעלה מן השבירה והתיקון; וזהו עניין אתערותא דלעילא שלמעלה לגמרי מאתערותא דלתתא.

הנשמות החדשות הללו באות מפנימיות עתיק, הרובד הפנימי ביותר של כתר, ואילו כל מה שנמשך כיום בא רק מחיצוניות עתיק. פנימיות עתיק היא למעלה מכל התהליך של שבירת הכלים ותיקונם, ולכן המשכה באה מכוח התערורות מלמעלה שאינה תלויה כלל בעבודה מלמטה.

וזהו ענין השמים החדשים והארץ החדשה⁹⁰ המשכת מקיפים ופנימים חדשים שלמעלי' [שלמעלה] מהשבירה והתיקון כו' שהם מ"ן [מ"ן נוקבין] ומ"ד [ומ"ן דוכרין] כו'

וזהו ענין "השמים החדשים והארץ החדשה": המשכת מקיפים ופנימיים חדשים, שלמעלה מן השבירה והתיקון וכו', שהם מ"ן נוקבין ומ"ן דוכרין וכו';

אלה הם "השמים החדשים והארץ החדשה": אורות מקיפים ופנימיים חדשים, שמקורם למעלה מן השבירה והתיקון. המאמר מזהה אותם עם מ"ן נוקבין ומ"ן דוכרין.

אשר אני עושה שנמשכי' [שנמשכים / שנמשכין] באתעדל"ע [באתערותא דלעילא] לבד עומדים לפני לפני הפרסא וגם פי לפני שהוא מפנימיות עתיק

"אשר אני עושה" — שהם נמשכים על ידי אתערותא דלעילא בלבד; "עומדים לפני" — לפני הפרסא. ו"לפני" פירושו גם שהם מפנימיות עתיק.

"אשר אני עושה" פירושו שהם נמשכים ביוזמת ה' בלבד, ו"עומדים לפני" מציב אותם לפני הפרסא, כלומר למעלה ממנה. "לפני" מצביע גם על פנימיות עתיק, שכן שתי המילים קשורות ל"פנים".

(וזהו ההפרש בין השמים כסאי כו' שנמשכים ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] וא"א להמשיך רק מחיצוניות עתיק ע"כ נקי כסאי כמשל היושב על הכסא שרק אחוריים שלו נמשכים על הכסא ועדיין נאמר וראית את אחורי לפני

(וזהו ההבדל לעומת "השמים כסאי" וכו', שנמשכים על ידי אתערותא דלתתא, ואי אפשר להמשיך אלא מחיצוניות עתיק. לכן הם נקראים "כסאי", כמשל אדם היושב על כיסא, שרק גבו נשען על הכיסא. ועל דרך זה נאמר: "וראית את אחורי לפני

לעומת זאת, "השמים כסאי" נמשכים על ידי אתערותא דלתתא ויכולים להגיע רק לחיצוניות עתיק. לכן הם נקראים "כיסא": מי שיושב נשען בכיסאו רק בגבו, כפי שנאמר למשה: "וראית את אחורי לפני לא יראו".

לא יראו⁹¹ משא"כ בהשמים והארץ החדשים כתיב עומדים לפני דייקא שהם מפנימי⁹² [מפנימיות / מפנימית] עתיק שלמעלה מעלה לאין קץ מבחי' אחוריים וחיצוניות ובמ"א נת' [נתבאר] שהמשכה זו שרשה מלמעלה מהקו וחוט כו' כמ"ש מזה ע"פ ואכלתם אכול⁹².

לא יראו. ואילו על השמים והארץ החדשים נאמר דווקא "עומדים לפני", שכן הם מפנימיות עתיק, שלמעלה לאין קץ מבחינת אחוריים וחיצוניות. ובמקום אחר הוסבר ששורש המשכה זו הוא למעלה מן הקו וחוט וכו', כפי שנכתב על כך על הפסוק "ואכלתם אכול".

השמים והארץ החדשים "עומדים לפני": מקורם בפנימיות, ב"פנים", שלמעלה לאין קץ מן ה"אחוריים". במקום אחר, במאמר על הפסוק "ואכלתם אכול", מבואר ששורש המשכה זו הוא בדרגה שלמעלה מן הקו, הקו הנמשך לאחר הצמצום.

אך השמים והארץ דכעת לא שיתבטלו לגמרי רק גם הם יתעלו ויעמדו לפני למעלה מהפרסא כי כעת הכל בירורים

אבל השמים והארץ של עכשיו לא יתבטלו לגמרי; גם הם יתעלו ויעמדו לפני, למעלה מן הפרסא. שהרי עכשיו הכול הוא בירורים,

השמים והארץ של עכשיו אינם מתבטלים; גם הם יתעלו למעלה מן הפרסא ויעמדו לפני. כעת כל המציאות עוסקת בבירורים — בהפרדה ובהעלאה של הטוב.

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] שלא יהיה שייך עוד בירורין שכבר נתברר הכל בהיום לעשותם⁹³ יעלו הם ג"כ לפני

אבל לעתיד לבוא, כשלא יהיה עוד מקום לבירורים, מפני שהכול כבר יתברר ב"היום לעשותם", גם הם יעלו לפני.

לעתיד לבוא לא יישאר עוד מה לברר, מפני שעבודת הבירור תסתיים ב"היום לעשותם" — זמן העבודה בעולם הזה. אז גם השמים והארץ הנוכחיים יעלו "לפני".

(ועמ"ש כעין זה בביאור ע"פ והיה מספר⁹⁴ בניי [בני ישראל] כו' אשר לא יספר כו' וכפי הרמ"ז [הרב משה זכות] במדבר דק"יז סע"ב [סוף עמוד ב])

(וראו בעניין דומה בביאור לפסוק "והיה מספר בני ישראל" וכו', "אשר לא יספר" וכו', ובפירוש הרמ"ז, במדבר, עמ' 117, סוף צד ב).

לדיון דומה מפנה המאמר לביאור על הפסוק "והיה מספר בני ישראל ... אשר לא יספר", וכן לפירוש הרמ"ז על במדבר.

כחן יעמוד זרעכם כתיב אור זרוע לצדיק⁹⁵ שבחיצדיקים זרוע להם האור מכבר ובעלי תשובה זורעי על כל מים⁹⁶ שזורעים תמיד ע"י שמהפכים חשוכא לנהורא כו'

"כן יעמוד זרעכם", נאמר. "אור זרוע לצדיק": בבחינת הצדיקים, האור נזרע להם כבר מזמן; ואילו בעלי תשובה, [הם] "זורעי על כל מים", משום שהם זורעים תמיד, על ידי הפיכת החושך לאור וכו'.

"כן יעמוד זרעכם" מדבר על זריעה, ויש שני סוגים שלה. אצל הצדיקים, "אור זרוע" כבר מזמן; בעלי התשובה "זורעים על כל מים" ללא הרף, על ידי הפיכת החושך לאור.

והבטיח להם הנביא שכ"ז [שכל זה] יעמדו לפני כנ"ל ושמכם הוא בחי' ויעש דוד שם⁹⁷ היינו הארץ כו'

והנביא הבטיח להם שכל אלה יעמדו לפניו, כנזכר לעיל. ו"שמכם" הוא בחינת "ויעש דוד שם", כלומר הארץ וכו';

הנביא מבטיח שכל אלה "יעמדו לפניו". "שמכם" מקביל ל"ויעש דוד שם", ודוד המלך מייצג את מלכות, שהיא ה"ארץ".

יעמוד ג"כ לפני ועמ"ש בד"ה הבאים ישרש⁹⁸ שבחי הזריעה זהו דוקא בבחי' ארץ היא כנס"י [כנסת ישראל] וזהו ענין ושמכם.

גם [היא] תעמוד לפניו. וראו מה שכתוב במאמר הפותח במילים "הבאים ישרש": שבחינת הזריעה שייכת דווקא לבחינת "ארץ", שהיא כנסת ישראל; וזהו ענין "ושמכם".

גם ה"ארץ", כנסת ישראל, תעמוד לפני ה'. המאמר על "הבאים ישרש" מסביר שהזריעה שייכת דווקא ל"ארץ", כנסת ישראל, וזהו פירוש "ושמכם".

13 והיה מדי חדש⁹⁹ כו'. פ"י שיש ב' בחי' בעליית הנשמות לעתיד לעמוד לפניו ית' שיש שיתעלו לגמרי שיעמדו שם

"והיה מדי חודש" וכו'. כלומר, בעליית הנשמות לעתיד, לעמוד לפניו יתברך, יש שתי בחינות: יש נשמות שיעלו לגמרי ויעמדו שם

הפסוק הבא מדבר על עלייה "מדי חודש" להשתחוות לפני ה'. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כמדרגה שנייה בעליית הנשמות לעתיד, לצד הנשמות שיעלו לגמרי ויעמדו לפניו דרך קבע.

תמיד וע"ז נאמר כן יעמוד זרעכם¹⁰⁰ ושמכם¹⁰¹ ויש שלא יתעלו לעמוד לפניו תמיד כי אם מיד חדש ומדי שבת יתעלו גם הם להשתחוות לפני כו':

דרך קבע, ועל כך נאמר: "כן יעמדו זרעכם ושמכם"; ויש נשמות שלא יעלו לעמוד לפניו דרך קבע, אלא בכל חודש ובכל שבת יעלו גם הן "להשתחוות לפניו" וכו'.

על הנשמות שעולות דרך קבע נאמר: "כן יעמדו זרעכם ושמכם". נשמות אחרות לא יעמדו לפני ה' תמיד, אלא יעלו להשתחוות לפניו בכל חודש ובכל שבת.

14 קיצור. ענין השמים החדשים¹⁰² כו' מקיפים ופנימים חדשים שלא באו עדיין בהשתלשלות ונקי עומדים לפני למעלה מהפרסא:

סיכום: עניינם של "השמים החדשים" וכו': אורות מקיפים ופנימיים חדשים, שעדיין לא ירדו בהשתלשלות, והם נקראים "עומדים לפני", למעלה מהפרסה.

הסיכום האחרון: השמים והארץ החדשים הם אורות מקיפים ופנימיים חדשים, שעדיין לא נכנסו להשתלשלות; לכן נאמר עליהם שהם "עומדים לפני", למעלה מהפרסה.

בעבודה

המאמר לומד מן הפסוק שני סוגים של עבודה. "השמים כסא" נמשכים למטה על ידי תשובה עילאה, עבודה "בכל מאדך": רצון לה' שמגיע עד לעומק הנשמה, כמו אצל אדם שחיו נתונים בסכנה, ואין בו מקום לשום רצון לענייני העולם הזה. "הארץ הדום רגלי" היא ענווה — "מי אני שאתקרב?" — וקבלת עול מלכות שמים ועול המצוות. יחד הם בחינת "רצוא ושוב".

שאלות לשיחה

1. מדוע המשל מן הנפש, שהיא עצמה האור שבתוך כוחותיה, אינו מתאים כשמיים אותו על אין סוף?
2. כיצד דימויו של אדם היושב על כיסא מסביר את הפרסא שבין אצילות לבריאה?
3. מה הופך את התשובה העילאה ל"יחידה", וכיצד מדגים זאת המקרה של אדם שעומד למשפט וחיו בסכנה?
4. באיזה מובן ה"הדום" גם מוריד את מלכות למטה וגם מגביל את ירידתה?
5. במה שונים השמים והארץ החדשים מן הנוכחיים, ומה יקרה לשמים ולארץ הנוכחיים לעתיד לבוא?

הערות

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ כי כאשר השמים

הערות קה"ת מפנה להנחת המאמר מאת אדמו"ר האמצעי, שנדפסה בספר המאמרים תקס"ד, p. 149: תיעוד נוסף של אותו מאמר.

הערות קה"ת

הנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ד ע"י קמט. המאמר בסי' מאמרי אדה"א — הנחות תקע"ז ע"י קעו מיוסד על מאמר זה. נדפס גם באוה"ת בראשית כרך ג ע"י תתקע.

2 כי כאשר השמים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי, נאום הוי', כן יעמוד זרעכם ושמכם". זהו הפסוק שהמאמר מבאר.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי נְאֻמִּי כֹן יַעֲמֹד זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 איתא בתקונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

בהקדמה ג, סע"ב. [כ].

4 איהו וחייה וגרמוהי חד בהון

בהקדמה לתיקוני זוהר נאמר שבעשר הספירות של אצילות המלך נמצא בתוכן: "הוא וכליו אחד בהם, הוא וכוחות החיים שלו אחד בהם"; ואין הדבר כך בספירות של בריאה. אדמו"ר הוקן משתמש בנוסחה זו כדי למסגר את הדיון שלו באורות וכלים.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט"י

דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מְלָכָא בְּהוֹן, אִיהוּ וְגִרְמִיָּה חַד בְּהוֹן, אִיהוּ וְחַיִּיָּה חַד בְּהוֹן, מִה דְּלֹא הָכִי בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, דְּלֹא אֵינֹן וְחַיִּיָּהוֹן חַד, לֹא אֵינֹן וְגִרְמִיָּהוֹן חַד. וְעֵלֶת עַל כָּלָא הוּא נְהִיר (נ"א נחית) בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, וּבְעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, וְנְהִיר בְּעֶשֶׂר כְּתוֹת דְּמִלְּאָכָיָא, וּבְעֶשֶׂר גִּלְגָּלִי דְּרַקִּיעָא, וְלֹא אֶשְׁתַּגִּי בְּכָל אֲתֵר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

פסוקה 2

5 לפי שכלו יהולל איש

"האדם משובח לפי שכלו". אדמו"ר הוקן מביא זאת כבסיס לדעה שהמדות נובעות מן השכל בלבד, ולאחר מכן מסייג דעה זו.

Proverbs 12:8 משלי י"ב:ח

לְפִי־שְׁכָלוֹ יִהְלֵל־אִישׁ וְנַעֲוֶה־לֵב יִהְיֶה לְבוֹז:

A man shall be commended according to his intelligence; But he that is of a distorted understanding shall be despised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

משלי יב, ח.

פסוקה 3

6 כמאמר אלי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

ת"ז בהקדמה.

7 חסד דרועא ימינא

בתפילתו של אליהו ("פתח אליהו"), שבהקדמה לתיקוני זוהר, מתוארות הספירות כגוף: "חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה הזרוע השמאלית, תפארת הגוף". אדמו"ר הוקן משתמש בכך כדי להראות שהמידות דאצילות נקראות "גוף", כלומר כלים.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תיקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

8 ישת חשך סתרו

"עשה חושך סתרו". כאן מתואר עצמותו של ה' כנעלית אף מאור מקיף.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֹשֶׁכֶת־מַיִם עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

תהילים יח, יב.

פסוקה 5

9 השמים כסאי

"כך אמר הוי': השמים כסאי והארץ הדום רגליי". סעיף ב מתחיל להסביר את המחצית הראשונה של פסוק זה.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדוֹם רַגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 לאנהגא בהון עלמין

בתפילת אליהו (פתח אליהו) ה' מוציא את עשר הספירות "כדי להנהיג במאמצעותן את העולמות הנסתרים והגלויים; בהמשך התפילה נאמר שהוא

עדן, שהוא תענוגם של נבראים.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א"ב

מְרַגְלָא בְּפֻמִּיהָ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׁא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׁנָאָה וְלֹא תַחֲרוּת, אֲלָא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֲטוּרֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְיִים מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה, שְׁנֶאֱמַר: "וַיִּחְזּוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

17 וכמ"ש במ"א ע"פ ואנכי עפר ואפר

על פי המפתח של הרבי לתניא, בהערת קה"ת מזוהה הביטוי "במקום אחר, על 'ואנכי עפר ואפר'" עם איגרת הקודש ט"ו. שם מוסברים דברי אברהם על רקע הפער שבין אהבתו הגדולה, אור נשמתו, לבין החסד העליון.

הערת קה"ת

הכוונה לאגה"ק ס"ט טו (כן מצייין כ"ק אדמו"ר בספר המפתחות לתניא).

18 ואנכי עפר ואפר

דברי אברהם: "ואנכי עפר ואפר". המאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן מסביר אותם לאור הפער שבין מדות הנפש למדות העליונות.

Genesis 18:27 בראשית י"ח כ"ז

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֵלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאֶנְכִּי עֹפֵר וָאֶפֶר:

And Abraham answered and said: 'Behold now, I have taken .upon me to speak unto the L-rd, who am but dust and ashes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 פרסא ומסך המבדיל בין עולם האצילות לבריאה

עץ חיים מסביר שבריאה מקבלת אור רק באמצעות מסך, ושהאור העובר דרך מסך אינו עצמותו של האור הראשון, אלא רק תולדה שלו. "שער 41" שבטקסט תואם את מספור שקלוב; במהדורות העכשוויות זהו שער 42 (דרושי אבי"ע), פרק 13.

Sefer Etz Chaim 42:13 עץ חיים מ"ב:י"ג

... דרך מסך אינו עצמות האור הראשון רק תולדתו וע"כ נקרא משם ואילך בשם בריאה חדשה ואיננו מכלל עולם אצילות וזהו ההפרש שביניהן ואמנם ענין מסך זה ביארנו במ"א והענין בקיצור כי הנה הבינה היא אם הבנים ושומרת אותם כנשר יעיר קנו וגו' יפרוש כנפיו יקחהו כדרך העוף הפורש כנפיו ומכסה בניו שלא יקחום עופות אחרים כך הבינה מחמת יראתה מהחיצונים שלא יתאחזו בבניה שהם זו"ן אשר שם יש יכולת להחיצונים להתאחזו משא"כ בבניה עצמה כנודע שאין אחיזה לחיצונים בה ולכן שומרת אותם תחת כנפיה ונעשית להם מחיצות כדוגמת ענני ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

20 הארה שלהם שעובר דרך המסך

עץ חיים, שער 47, פרק 1, המקום המצוין בטקסט, אומר שמתחת לאצילות אין אין סוף עצמו מתפשט, "אלא הארה היוצאת ממנו דרך מסך" — המסך

"אינו כלל באף אחת מן המדות הללו". אדמו"ר הזקן פותח את סעיף ב בעיקרון זה.

Tikkunei Zohar 17a:11-12 תקוני זוהר י"ז א:י"א-י"ב

אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיאת) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

11 גוון לבן נמשך ממדת החסד וגוון אדום מגבורה

שער הגוונים שבפרס, פרק ג (כפי שמוכח בהערת קה"ת), מפרט את צבעי שש הספירות, החל בלובן של גדולה (חסד) ובקשר שלו לכסף. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהצבעים הגשמיים נובעים מן המדות הרחוקות.

Pardes Rimmonim 10:3 פרדס רמונים י"ג

12 בפרס בשער הגוונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פ"ג.

13 אני הוי' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שרחמי ה' אינם תגובה רגשית, שכן הוא אינו משתנה.

Malachi 3:6 מלאכי ג'ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֹׁנֵיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not .consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 לכן גם הנביאים לא השיגו

איגרת הקודש יט דנה בהשגת הנביאים, שהכתוב מכנה "ראייה" ("וראית את אחורי"), ומשווה אותה להשגה באמצעות חכמה ודעת. זהו הרקע לאמירה כאן על מה שהנביאים יכלו להשיג.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י יט.

15 וראית את אחורי

"וראית את אחורי ופני לא יראו". אפילו משה, שהגיע אל המדות עצמן, השיג רק את "אחוריהן".

Exodus 33:23 שמות ל"ג:כ"ג

וַיְהַסְרֵתִי אֶת־כַּפִּי וְרָאִיתִי אֶת־אֲחֵרַי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back; .but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כג. וראה שעוה"ה"א פ"ה. אגה"ק ס"ט ס"כ. לקו"ש ח"ו ע' 251 ואילך. צ"ל "פ"ב". [כ].

16 יושבין ונהנין מזיו

הגמרא אומרת שבעולם הבא "הצדיקים יושבים ועטוריהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". אדמו"ר הזקן מיישם את הביטוי על התענוג שבגן

ערך פרוכת שהפרסא שבין אצילות לבריאה הוא בחי' מל', ע"ש. וראה ג"כ ביאורי זוהר לכ"ק הצ"צ ע' קה.

26 שהמסך הוא החשמל שנמשך מבחי' בינה

עץ חיים מסביר שהלבוש החיצוני של בינה, הנקרא חשמל, מקיף את ז"א ונוקבא מכל צד, גם מתחת לרגליהם, והוא המסך שבין אצילות לבריאה. בהערת קה"ת נאמר שהכינוי "שער 41" שבטקסט תואם את דפוס שקלוב משנת 5560, ובמהדורות הנוכחיות זהו שער 42.

Sefer Etz Chaim 42:13-14 עץ חיים מ"ב:י"ג-י"ד

... בגי' אמצעית שבה ושל מילוי ההי"ן בגי' אחרונים שבה נמצא כי אהי"ה דההי"ן בנצח הוד (יסוד) דיני' אשר לבושם הוא חשמל' כנזכר והנה ממנו נעשה בחי' נעל תחת רגליהן של זו"ן כנ"ל. והנה שם אהי"ה במילוי ההי"ן גיטריא נע"ל. ונחזור לענין כי הנה נעל הזה הנזכר הוא עצמו בחי' המסך הנ"ל המפסיק בין אצילות לבריאה וכבר נודע איך כל אצילות מלוש זה לתוך זה עתיק בתוך א"א (וכו') וזו"נ חוץ מכולם. והנה דרך המסך הנקרא נעל מאירין כולם דרך רגלים כי רגלי עתיק מאירין דרך רגלי א"א כו' עד ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

27 בע"ה פ"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס. לפנינו הוא ש' מ"ב (ש' דרושי אבי"ע) (פ"ג). וכצ"ל כאן. [כ].

28 יהי רקיע כו' ויהי מבדיל

י"ה רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים". לכן המסך המבדיל בין העולמות נקרא "רקיע".

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בֵּין מַיִם וּבֵין מַיִם וְיִבְרָא הָרָקִיעַ:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ו.

29 וממעל לרקיע כו' דמות כסא

במראה יחזקאל, "מעל לרקיע" נמצא "דמות כיסא", ולכאורה הדבר מפריד בין הכיסא לרקיע. אדמו"ר הזקן משיב שיש כמה מסכים, שחלקם נקראים רקיע וחלקם כיסא.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רִאשָׁם כְּמֶרְאָה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֶרְאָה אֶדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 שער כסה"כ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

(פ"ד) במ"ב, יעו"ש. [כ].

והפרגוד המבדילים בין אצילות לבריאה.

Sefer Etz Chaim 47:2 עץ חיים מ"ז:ב'

... הוא שלא הועילה הבינה רק למעבר לבד אל אור א"ס המלוש תוך החכמה העליונה הנ"ל ועבר דרך בינה לאצילות ולא נעשית הבינה מסך ולבוש ב' כדי להאיר לז"א רק בא האור עצמו דרך חלון כנ"ל בלתי שום מסך ונמצא כי אע"פ שנמשך דרך הבינה אין זה נקרא התלבשות כיון שאין שם מסך כלל וא"כ האור א"ס עצמו המתלבש בחכמה לבד הוא שמקבלין זו"ן דאצילות אמנם בבריאה מתלבש הא"ס לבוש אחר בבניה דאצילות וזאת הבינה נעשית מסך סתום ומלוש גמור אשר ע"י מקבלין י"ס דבריאה כולם אפילו כתר וחכמה דבריאה ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

21 שמ"ו פ"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס.

22 בד"ה פתח אליהו

המאמר "פתח אליהו", בתחילת פרשת וירא בתורה אור, מסביר את הפרסא שבין אצילות לבריאה באמצעות משל למורה המעביר רעיון עמוק בעזרת משל מתחום אחר: הפרסא יוצרת הפסק, ודרכה נולד אור חדש המתאים לבריאה.

הערת קה"ת

תו"א ר"פ וירא.

פסקה 8

23 והיינו מתפארת דאימא שנעשה כתר לז"א

הרבי הרש"ב מפנה לקטע הזה ("שם, פרק ג'") ומסכם אותו: "השמים כסא" שמעל אצילות פירושו שתפארת דאריך נעשית כתר לז"א. הוא מציע ששורשה הוא באור שמעל המים, מקור הרקיע, ומציין שקטע זה מיישב קושי מעץ חיים וממקורות נוספים, שבהם המחיצה נוצרת מעליית המלכות.

הערת קה"ת

בסה"מ תרס"ד (הוצאה תשנ"ד) ד"ה שלג ע' צ מצייין לכאן וז"ל: "ושם פ"ג [— הכוונה לכאן] דענין השמים כסא למעלה מאצילות הוא שמת"ת דאריך נעשה כתר לז"א, וי"ל דשרשו מבחי' אור שלמעלה ממים דמשם דוקא שרש הרקיע כו' ועמש"ש [— כאן] לתרץ שלא יקשה ממ"ש בע"ה וכמ"ש בכ"ד דמבחי' העל"י דמל' נעשה מזה פרסא כו' ע"ש.

24 בע"ה שמ"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בדפוס שקלאוו תק"ס. לפנינו ש' מ"ב (הנק' ש' דרושי אבי"ע). ועל"ק כאן. [כ].

25 שהמסך הוא החשמל

הערת קה"ת מפנה לשם לעיון ארוך בקטע זה מעץ חיים, שנשמר בשתי העתקות: אחת של אדמו"ר האמצעי ואחת של רבי משה, בן אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

ראה בארוכה סה"מ תקס"ג ע' רצא ואילך ביאור הע"ה ב' הנחות א' מכ"ק אדמו"ר האמצעי, והב' מהרה"ק ר' משה בן אדה"ז, (הנחה זו עם הגהות מהצ"צ באוה"ת פ' ואתחנן ע' קפו, ובספר החקירה נז, א). ובתו"א יב, ד. וראה הגהות לפתח אלי" — תרנ"ה קרוב לסופו שצ"ע למ"ש בפרסא שעה"כ

joy, And will comfort them, and make them rejoice from their sorrow.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 גדולה תשובה שמגעת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

יומא (פו, א). [כ].

38 גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד

"גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד". לפי אדמו"ר הזקן, התשובה מגיעה עד כסא הכבוד מפני שהיא בחינת בינה, ש"מקננת בכסא".

Yoma 86a:16 יומא פ"ו א:ט"ז

רב יהודה רמי, קתיב: "שויבו בנים שוכבים ארפא משובותיכם", וקתיב: "הנה) אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה!" לא קשיא: כאן מאהבה או מיראה, כאן על ידי סורין. אמר רבי לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר: "שויבה ישראל עד הי אלקיך".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

39 בינה מקננת בכורסיא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו.

40 בינה מקננת בכורסיא

בתיקוני זוהר נאמר שאימא עילאה, בינה, "מקננת בכסא" יחד עם שלוש הספירות העליונות. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר כיצד התשובה, שהיא בינה, ממשיכה אור לגן עדן באמצעות הכסא.

Tikkunei Zohar 23a:10-11 תקוני זוהר כ"ג א:י"א

ובהוא זמנא לא תקח האם על הבנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים אפרוחים מסטרא דנער מטטרוין. בנים מסטרא דכרסא דאיהי סכת שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקננת בכרסא בתלת ספירן עלאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקננת במטטרוין. אימא תתאה מקננת באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

41 ולתבונתו אין מספר

"ולתבונתו אין מספר": בינה (תבונה) היא למעלה ממידה.

Psalms 147:5 תהילים קמ"ז:ה'

גדול אדונינו ורב כח לתבונתו אין מספר:

Great is our L-rd, and mighty in power; His understanding is infinite.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמז, ה.

42 המוציא במספר צבאם

"המוציא במספר צבאם": בחינת מלכות פועלת לפי מידה ומספר, בניגוד לבינה.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ':כ"ו

שאו-מרום עיניכם וראו מי-ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר:

31 כי על כל כבוד חופה

"כי על כל כבוד חופה": הפסוק מן המאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן פעמיים בפסקה זו.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

ויברא ה' על כלי-מכון הרציון ועלי-מקראָה ענן יומם ועשן ונגה אש להכה לילה כי עלי-כלי-כבוד חפה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 והנה המשכת . לדון דיני נפשות

הקטע שמתחיל "ועתה, ההמשכה" ומסתיים בדימוי לאדם שנידון לדיני נפשות מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת כי תצא עי' תתקבט.

33 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך... בכל מאדך". אדמו"ר הזקן מפרש "בכל מאדך" כתשובה עילאה, רצון שלמעלה מכל מידה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לִבְּךָ ובכל-נַפְשְׁךָ ובכל-מַאֲדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 מכפירי יחידתי

"יחידתי מבין האריות". אדמו"ר הזקן מפרש "יחידתי" כבחינת יחידה שבנפש.

Psalms 35:17 תהילים ל"ה:י"ז

אֲדֹנָי כִּמָּה תִּרְאֶה הַשִּׁיבָה נַפְשִׁי מִשְׁאֲיָהֶם מִכְּפִירִים יְחִידָתִי:

L-rd, how long wilt Thou look on? Rescue my soul from their destructions, Mine only one from the lions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 נכון כסאך מאז

"כסאך נכון מאז". אדמו"ר הזקן מפרש זאת ככסא שנכון מכוח התשובה העילאה.

Psalms 93:2 תהילים צ"ג:ב'

נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאֶז מְעוֹלָם אֲתָה:

Thy throne is established of old; Thou art from everlasting

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, ב.

36 אז תשמח

"אז תשמח בתולה במחול": זהו נושא המאמר "ביום השמיני שלה", שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Jeremiah 31:13 ירמיהו ל"א:י"ג

אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו והפכתי אכלם לששון ונתחמתי ושחקתיים מגונם:

Then shall the virgin rejoice in the dance, And the young men and the old together; For I will turn their mourning into

48 בדיה ותחת רגליו

הקטע הזה מסביר דווקא את "ותחת רגליו", ונזכר בו ההסבר הקודם ל"הי מלך עולם ועד": יש בחינת כיסא המלבישה ומכסה את האור הנמשך מבחינת "דמות כמראה אדם". הוא מפתח את דימוי הרגל שמתחת לכיסא, המובא כאן.

הערת קה"ת

תו"א עז, ד.

49 ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

"ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר": הפסוק מן המאמר שאדמו"ר הזקן מצטט בנוגע ל"רגלי" היורדת מתחת לכיסא.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:"

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבֶנֶת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 בדיה וכל בניך

המאמר "וכל בניך" בפרשת ראה פותח בדברי חז"ל שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, ובדרשה "אל תקרי בניך אלא בוניך", שאותה מביא אדמו"ר הזקן כאן בעניין ה"בניין" של מלכות וז"א.

הערת קה"ת

לעיל ראה כט, א.

51 וכל בניך

"וכל בניך לימודי הוי": הפסוק מן המאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן, יחד עם דרשת חז"ל: "אל תקרי בניך אלא בוניך".

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:"

וְכָל־בְּנֵיהֶּ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיהֶּ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 אית בניך אלא בוניך

בסוף מסכת ברכות דורשים חז"ל את הפסוק "ורב שלום בניך" כך: "אל תקרי בניך אלא בוניך". אדמו"ר הזקן מצטט זאת בהקשר של בניין מלכות וז"א.

Berakhot 64a:14 ברכות ס"ד א:"

אַל תִּקְרִי בְּנֵיהֶּ אֶלָּא "בּוֹנֵיהֶּ". "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתָהּ וְאִין לְמוֹ מְכַשּׁוּלִי". "יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילָהּ שְׁלוֹהָ בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ". "לְמַעַן אֲחִי וְרַעִי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּהָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֲלַקְּנוּ אֲבִיקָשָׁה טוֹב לָהּ". "הִי עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִכְרֶה אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם".

Great peace have they that love Thy law; and there is no "stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxix. 7). "For my brethren and companions' sakes, I will now say, Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The L-rd will give strength unto His people; the L-rd will bless His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these? He that bringeth out their host by number, He calleth them all by name; By the greatness of His might, and for that He is strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מ, כו.

43

בזוהר על ויקרא (15b-16b) מתוארת תשובה שלמה כבחינת אמא, בינה, האם השורה בשמחה על ילידיה; והוא מדבר על פתיחת חמישים שערים. אדמו"ר הזקן מצטט אותו כדי לבאר את הקשר בין תשובה, בינה וכתר.

Zohar, Vayikra 32:246-35:257 ספר הזוהר, ויקרא ל"ב:רמ"ו-ל"ה:רנ"ז

פסקה 9

44 בכל מאדך

"בכל מאדך": התשובה העליונה שממשיכה את הכיסא למטה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבָתְךָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 נכון כסאך מאז

"נכון כסאך מאז": הכיסא שנקבע באמצעות התשובה העליונה.

Psalms 93:2 תהילים צ"ג:ב'

נִכּוֹן כְּסֵאֲךָ מֵאֶז מַעוֹלָם אֶתָּה:

Thy throne is established of old; Thou art from everlasting

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

46 והארץ הדום רגלי

"השמים הם כסאי והארץ הדום רגלי". סעיף ד מסביר את חלקו השני של הפסוק.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א'

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּסֵאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רַגְלִי אֵי־זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כקבלת עול מלכות שמים.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְרֵב אֲחִיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נֹכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Moses was in that white light above which does not consume
or destroy.
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

59 אשא תכלא דאכיל

הוזהר (צו) מדבר על שלוש שלהבות בנר — לבנה, שחורה ותכלת — ואומר שהתכלת היא השכינה, שהיא מידת הדין ומכלה את הקרבנות.

Zohar, Tzav 20:135-145 ספר הוזהר, צו כ':קל"ה-קמ"ה

60 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות". מלכות נקראת גם נר, בגלל הגבורות והצמצומים הרבים שבה.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶמְרָתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָדְרוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the
'candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 זכור את אשר עשה לך עמלק

"זכור את אשר עשה לך עמלק": הפסוק במאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הוקן בעניין קבלת עול.

Deuteronomy 25:17 דברים כ"ה:י"ז

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עַמְלָק בְּדֶרֶךְ בְּצֹאתְךָ מִמִּצְרָיִם:

Remember what Amalek did unto thee by the way as ye came
;forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ובגין דבעי לאתפשטא יתיר לתתא אמר הדום רגלי

הוזהר על פקודי מפרש את "השמים כסא" כרקיע שבו שורה יעקב, ואת "והארץ הדום רגלי" כרקיע שבו שורה דוד המלך, ומוסיף: "כיוון שהוא צריך להתפשט עוד למטה, נאמר 'הדום רגלי'".

Zohar, Pekudei 40:390-400 ספר הוזהר, פקודי מ':ש"צ-ת'

Thus "the heaven is my throne" indicates the firmament wherein Jacob dwells, an exalted image, as it were, of the most high Divine Throne ;1A1. "an exalted throne for the supernal sacred form.". "And the earth is My footstool", to wit, the firmament where King David abides to feast on the resplendency of the luminous glass; and since this resplendency is designed to be diffused downwards, the term "My footstool" is used. "The house that ye may build unto me" al... ludes to the Temple; and "the place that may be

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

63 רגליה יורדות

"רגליה יורדות מות". החסידות מיישמת את הביטוי על מלכות, ש"רגליה" יורדות עד כדי כך שהן מחיות גם את הכוחות שמחוץ לקדושה.

Proverbs 5:5 משלי ה':ה'

רַגְלֶיהָ יֵרְדוּת מוֹת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמָכוּ:

Her feet go down to death; Her steps take hold on the
;nether-world

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 אין מלך בלא עם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ס' החיים פ' גאולה פ"ב. בחיי וישב לח, ל. עמק המלך ש' שעשועי המלך רפ"א.

54 אין מלך בלא עם

רבנו בחיי על פרשת וישב, אחד המקורות שמציינת הערת קה"ת, מסביר שבראש השנה, תחילת מעשי ה', אנו מכנים אותו "המלך הקדוש", שכן "אין מלך בלא עם". אדמו"ר הוקן משתמש באמירה זו ביחס למלכות, שקיימת בזיקה לאחרים.

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30 רבנו בחיי, בראשית ל"ח:ל'

55 דינא דמלכותא דינא

"דינא דמלכותא דינא". אדמו"ר הוקן מצטט זאת כדי להראות שמלכות קשורה לחוק ולמשפט, כלומר לגבורה.

Gittin 10b:12-14 גיטין י"ב:ב-י"ד

אֵלָא מִתְּנָה, בְּמַאי קָא קִנִּי - לָא בְּהַאי שְׁטָרָא? וְהַאי שְׁטָרָא חֲסָפָא בְּעֵלְמָא הוּא! אָמַר שְׁמוּאֵל: דִּינָא דְּמַלְכוּתָא - דִּינָא. וְאִיבְעִית אִימָא, תְּנִי "חוּץ מִכְּנִישֵׁי נָשִׁים". רַבִּי שְׁמֵעוֹן אוֹמֵר: אִף אֵלּוּ, כְּשִׁירִין וְכוּ': וְהָא לָא בְּנֵי כְּרִיתוֹת נִינְהוּ?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 227a זח"ג רכו, א

הערת קה"ת

גיטין י, ב. זח"ג רכו, א. ובכ"מ.

56 והאש תוקד על המזבח

"אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה". מלכות, שנבנית מהגבורות, נקראת המזבח עם האש שבו.

Leviticus 6:6 ויקרא ו':ו'

אֵשׁ תָּמִיד תִּקְדַּת עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֶה:

Fire shall be kept burning upon the altar continually; it shall
not go out

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא ו, ו.

57 אשא תכלא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' זח"ג (לג, א). והעיקר בזח"א (נא, א-ב). [כ].

58 אשא תכלא דאכיל

הוזהר מתאר את שלהבת הנר: אור לבן למעלה ואור תכלת או שחור למטה, הנאחו בפתילה, מכלה את מה שמתחתיו ומשמש "כיסא" לאור הלבן. הערת קה"ת מביאה זאת כמקור העיקרי ל"אש התכלת המכלה".

Zohar, Bereshit 86:248-263 ספר הוזהר, בראשית פ"ו:רמ"ח-רס"ג

This light always consumes anything which is under it or which is brought in contact with it, for such is its nature, to be a source of destruction and death. But the white light which is above it never consumes or destroys and never changes. Therefore Moses said, "For the L-rd thy G-d is a consuming fire", literally consuming all that is beneath him; that is why he said "thy G-d" and not "our G-d", because

64 הדום רגלי אליקינו

דוד מדבר על בניית בית מנוחה לארון "ולהדום רגלי אליקינו": בית המקדש.

I Chronicles 28:2 דברי הימים א כ"ח:ב'

וְיָקָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עַל־רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנִי אֲחִי וְעַמִּי אֲנִי עִם־לִבִּי לְבָנוֹת בֵּית מְנוּחָה לָאֲרוֹן בְּרִית־ה' וְלִהְיוֹת רַגְלִי אֱלֵקִינוּ וְהַכִּינוּתִי לְבָנוֹת:

Then David the king stood up upon his feet, and said: 'Hear me, my brethren, and my people; as for me, it was in my heart to build a house of rest for the ark of the covenant of the L-RD, and for the footstool of our G-d; and I had made ready for the building

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 הנה עין ה' אל יראיו

"הנה עין הוי' אל יראיו, למייחלים לחסדו".

Psalms 33:18 תהילים ל"ג:י"ח

הִנֵּה עֵין ה' אֶל־יִרְאָיו לְמַיְחָלִים לְחֶסֶדוֹ:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him, Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 להציל ממות נפשם

"להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב".

Psalms 33:19 תהילים ל"ג:י"ט

לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם וּלְחַיּוֹתָם בְּרָעֵב:

To deliver their soul from death, And to keep them alive in famine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 אין להקב"ה אלא ד"א

"מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד". אדמו"ר הזקן מפרש את התורה שבעל פה כ"ארץ", הדום רגליו.

Berakhot 8a:18-19 ברכות ח' א' י"ח-י"ט

וְהִינֵנוּ דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אֲמִי מִשְׁמִיחַ דְּעוּלָא: מִיּוֹם שְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֱלָא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֵלָכָה בְּלִבָּד. וְאָמַר אַבְי: מְרִישׁ הָיָה גְרִיסְנָא בְּגוּ בֵּיתָא וּמַצְלִינָא בְּבִי כְּנִישְׁתָּא. כִּיּוֹן דְּשַׁמְעָנָא לָהּ דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אֲמִי מִשְׁמִיחַ דְּעוּלָא — מִיּוֹם שְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֱלָא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֵלָכָה בְּלִבָּד — לָא הָיָה מַצְלִינָא אֱלָא הֵיכָא דְּגְרִיסְנָא.

That agrees with what R. Hiyya b. Ammi said in the name of 'Ulla : Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, blessed be He, in His Universe the four cubits of Halakah alone. And Abbai said ; At first I used to study at home and pray in Synagogue, but after hearing the statement of R. Hiyya b. Ammi in the name of 'Ulla — "Since the day the Temple was destroyed, there is left to the Holy One, ... ,blessed be He

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ח, א.

68 אם תשיב משבת רגלך

"אם תשיב משבת רגלך... ודבר דבר". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהעלאת ה"רגליים", מלכות, בשבת, וחזור לכך בהמשך.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אִם־תָּשִׁיב מִשְׁבַּת רַגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ כְּיוֹם קָדְשִׁי וְקִרְאָתִי לִשְׁבֹּת עֲנֵג לְקָדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד וְכַבְּדוֹתוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמָּצוֹא חֲפָצֶךָ וְדַבֵּר דְּבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business, nor speaking thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יג.

69 ועמ"ש ע"פ האמור בשמות רבה פכ"ג מ, ע"פ אז ישיר

הערת קה"ת מפנה את הקורא לאור התורה של הצמח צדק על בשלח, לביאור מדרש חז"ל על "אז ישיר" ועל "אוגוסטוס יושב".

הערת קה"ת

ראה אזה"ת בשלח ע' תצה, שם ע' תצ ואילך.

70 בשעתא דבעא יומא לאתקדשא

בוהר על קורח נאמר שבשעה שהיום עמד להתקדש, יצאו רוחות השדים כדי לקבל גופים, אך היום התקדש והם לא נבראו. אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על קטע זה.

Zohar, Korach 7:29-8:37 ספר זוהר, קרח ז':כ"ט-ח':ל"ז

At the moment when the day was about to be sanctified the spirits of the demons issued forth, but the day was sanctified before their bodies were created, and so the world was left deficient. When Israel were sanctified and all their grades completed with the Levites on the left side, then this deficiency of the world on the left side was made good, and all was then subordinated to the right and the world was freed from defect

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

71 ויקהל משה

"ויקהל משה": הקטע שבו הציווי על השבת מופיע מיד לפני מלאכת המשכן, שאותו מבאר המאמר שאדמו"ר הזקן מצטט.

Exodus 35:1 שמות ל"ה:א'

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָם:

And Moses assembled all the congregation of the children of Israel, and said unto them: 'These are the words which the L-RD hath commanded, that ye should do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

המדרש על "אז ישיר" מספר על מלך שניצח במלחמה והוכתר לאוגוסטוס: "המלך עומד על הבימה ואוגוסטוס יושב"; כך נקבע כיסאו של ה' בזכות שירת ישראל: "נכון כסאך מאז". אדמו"ר הזקן מפרש את הישיבה כהעלאת הרגליים.

Shemot Rabbah 23:1 שמות רבה כ"ג:א'

אז ישיר משה - הדא הוא דכתיב (תהלים צג, ב): נכון כסאך מאז. אמר רבי ברכיה, בשם רבי אבהו: אף על פי שמעולם אתה, לא נתיישב כסאך ולא נודעת בעולמך, עד שאמרו בניך שירה, לכך נאמר: נכון

75 העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ

הרעיא מהימנא על שופטים דן במצווה של שני עדים ואומר שהקדוש ברוך הוא והשכינה מעידים על האדם, כפי שכתוב: "אני מעיד בכם היום את השמים ואת הארץ".

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הזהר, שופטים ג:י"א-ד:כ'

76 מתל למלכא דהוה יתבי בכורסייא כו' אקרי מלך עילאה כד נחית

ואזיל לבי עבדיה מלך זוטא אקרי

המשל שבזוהר על מלך: כשהוא יושב על כסאו וכתר המלכות על ראשו, הוא נקרא המלך העליון; כשהוא יורד לביתו של עבדו, הוא נקרא מלך קטן. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על עליית המלכות.

Zohar, Vayechi 60:607-62:618 ספר הזהר, ויחי ס':תרי"ז-ס"ב:תרי"ח

When a king sits on his throne wearing the royal crown, he is called Great King, but when he comes down from his throne and visits his servant, he is called Little King. So G-d, as long as He is on high over all, is called Supreme King, but when He brings His abode below, He is simply .King, not Supreme as before

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

77 בד"ה והיה מדי חדש

המאמר מסביר שששת ימי החול הם המשכה של אור אין סוף אל בריאה, יצירה ועשיה, ואילו שבת היא עלייה מלמטה למעלה בדרך של תענוג. הוא מביא גם את משל הזוהר על "מלך עליון" ו"מלך קטן".

הערת קה"ת

לעיל ברכה זו, א.

78 ותקם את דבריו כי צדיק אתה

"ואתה כוננת את דבריו, כי צדיק אתה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כ"כיננו" הדיבור האלוהי באמצעות השמים והארץ.

Nehemiah 9:8 נחמיה ט:ח

וּמִצֵּאתָ אֶת־לִבְּךָ וְנֶאֱמַן לִפְנֵיךָ וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לְתֵת אֶת־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוֹסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לְתֵת לְזֶרְעוֹ וְתָקַם אֶת־דְּבָרְךָ כִּי צָדִיק אָתָּה:

and foundest his heart faithful before Thee, and madest a covenant with him to give the land of the Canaanite, the Hittite, the Amorite, and the Perizzite, and the Jebusite, and the Girgashite, even to give it unto his seed, and hast per-

formed Thy words; for Thou art righteous

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ח.

79 רצוא ושוב

"והחיות רצוא ושוב". אדמו"ר הזקן מיישם את "רצוא ושוב" על הכיסא וההדום.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':יד

וַתַּחֲיֹת רָצוּא וְשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֹּזֵק:

And the living creatures ran and returned as the appearance .of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כסאך מאז. משל למלך, שעשה מלחמה ונצח, ועשו אותו אגוסטוס. אמרו לו: עד שלא עשית המלחמה היית מלך, עכשיו עשינוך אגוסטוס. מה יש כבוד בין המלך לאגוסטוס? אלא, המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב. כך אמרו ישראל: באמת עד שלא בראת עולמך, היית אתה, משבראת אותו אתה הוא, אלא כביכול עומד, שנאמר (חבקוק ...

Then Moses and the children of Israel sang this song to the "L-rd, and spoke, saying: I will sing to the L-rd, for He is exalted; the horse and his rider He cast into the sea" (Exodus 15:1). "Then [az] Moses...sang" - that is what is written: "Your throne is established of old [me'az]; [You have existed from eternity]" (Psalms 93:2). Rabbi Berekhya said in the name of Rabbi Abahu: Even though "You have existed from eternity," Your throne was not settled and You were not ... known in Your world

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

73 ע"פ שני עדים כו' יקום דבר

"על פי שני עדים או על פי שלושה עדים יקום דבר". אדמו"ר הזקן מפרש את "דבר" כדיבור האלוהי, מלכות, שנקבע באמצעות שני ה"עדים" – השמים והארץ.

Deuteronomy 19:15 דברים י"ט:ט"ו

לֹא־יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכַלְעוֹן וּלְכָל־חֲטָאת בְּכָל־חֹטֵא אֲשֶׁר יִחָטֵא עַל־פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹש־עֵדִים יָקוּם דְּבָר:

One witness shall not rise up against a man for any iniquity, or for any sin, in any sin that he sinneth; at the mouth of two witnesses, or at the mouth of three witnesses, shall a matter .be established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יט, טו.

74 העדותי בכם היום

"אני מעיד בכם היום את השמים ואת הארץ". השמים והארץ הם שני העדים.

Deuteronomy 30:19 דברים ל':י"ט

הַעֲדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נְתַתִּי לִפְנֵיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבִחַרְתָּ בַחַיִּים לְמַעַן תַּחְיֶה אִתָּה וְנִרְצָה:

I call heaven and earth to witness against you this day, that I have set before thee life and death, the blessing and the curse; therefore choose life, that thou mayest live, thou and ;thy seed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, יט.

signifies as- תהו ובהו DESOLATE AND VOID — The word tonishment and amazement, for a person would have been is estordison in taw. astonished and amazed at its emptiness VOID — The word signifies emptiness and תהו old French ON THE FACE OF THE DEEP — i. e. empty space על פני תהום. the waters which were upon the earth AND THE SPIRIT OF GOD WAS HOVERING — The throne of Divine Glory was standing in space, hovering over the face ... of the waters by the breath

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

83 ישראל עלו במחשבה

שישה דברים קדמו לבריאת העולם: יש שנבראו, ויש — ובהם ישראל — שי"עלו במחשבה להיבראות.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד'

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש וישו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברכי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פ"א, ד. ע"ל מטות (פג, ג). וש"נ. [כ]. לעיל צו טו, ג. וש"נ.

84 עם המלך ישבו במלאכתו

"וישבו שם עם המלך במלאכתו". חז"ל דורשים זאת על נשמות הצדיקים, שהקדוש ברוך הוא נמלך בהן בעת בריאת העולם.

I Chronicles 4:23 דברי הימים א ד:כ"ג

הָמָּה הַיּוֹצְרִים וְיֹשְׁבֵי נְטָעִים וּגְדֵרָה עִם־הַמֶּלֶךְ בְּמַלְאֲכָתוֹ לְשֹׁבוֹ שָׁם:

These were the potters, and those that dwelt among plantations and hedges; there they dwelt occupied in the king's work.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 למחר לקבל שכרם

"היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם": העולם הזה נועד לעבודה, והעולם הבא לקבלת שכר. אדמו"ר חזקן מציב את עיקר השכר באלף השביעי.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה-ו'

והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "אשר אנכי מצוה היום לעשותם", "היום לעשותם" — ולא למחר לעשותם, "היום לעשותם" — למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב "אך אפים"? "אך אף" מכאי לקה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

81 בראשית בשביל ישראל

רבי ברכיה: השמים והארץ נבראו רק בזכות ישראל, שכן "בראשית" — ויראשית" הם ישראל, כפי שנאמר: "קודש ישראל להוי", ראשית תבואתה".

Bereshit Rabbah 1:4-5 בראשית רבה א:ד-ה'

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים" ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות. התורה והכסא הכבוד נבראו תורה מנין שנאמר (משלי ח, כב): "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש וישו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): ...

In the beginning, G-d created" – six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Vayikra Rabbah 36:4 ויקרא רבה ל"ו:ד'

הערת קה"ת

מדרש הובא ברש"י ורמב"ן בראשית א, א. וראה ב"ר פ"א. ויק"ר פל"ו, ד.

82 בראשית בשביל ישראל

רש"י על הפסוק הראשון בתורה, בעקבות דברי חז"ל: העולם נברא בשביל התורה, המכונה "ראשית דרכו", ובשביל ישראל, המכונים "ראשית תבואתו".

Rashi on Genesis 1:2 רש"י על בראשית א:ב'

תהו ובהו. תהו לשון תמה ושממון, שאדם תהא ומשתומם על בהו שבה: תהו. אשטורדי"שון בלע"ז: בהו. לשון רכות וצדו: על פני תהום. על פני המים שצל הארץ: ורוח אלקים מרחפת. כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקב"ה ובמאמרו, כיונה המרחפת על הקו, אקוב"טיר בלע"ז:

85 עם המלך . . במי נמלך בנשמתן של צדיקים

על הפסוק "עם המלך במלאכתו ישבו שם" אומר המדרש שנשמות הצדיקים ישבו עם מלך מלכי המלכים, והוא נמלך בהן וברא את העולם.

Bereshit Rabbah 8:7 בראשית רבה ח':ז'

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל אמר: בנפשותן של צדיקים נמלך, הדא הוא דכתיב (ד"ה א ד): המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שמה. המה היוצרים, על שם וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. יושבי נטעים, על שם ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם. וגדרה, על שם (ירמיה ה) אשר שמתני חול גבול לים. עם המלך במלאכתו ישבו, עם המלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ב"ה וברא את העולם:

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Shmuel: He consulted with the souls of the righteous. That is what is written: "They are the potters and the inhabitants of Neta'im and Gedera; they dwelled there with the king for his works" (I Chronicles 4:23). "They are the potters [hayotzer-im]" - alluding to: "the L-rd G-d formed [vayitzer] man of dust from the ground" (Genesis 2:7). "Inhabitants of Neta'im" - alluding to: "the L-rd G-d planted [vayita] a garden eastward in Eden" (Genesis 2:8). "And Gedera" - after Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.

86 עם המלך ישבו במלאכתו במי נמלך בנשמתן של צדיקים

אותו מאמר: עם מלך מלכי המלכים "ישבו נשמות הצדיקים, שנמלך בהן וברא את עולמו".

Ruth Rabbah 2:3 רות רבה ב':ג'

... וגדרה, על שם שגאמר (ירמיה ה, כב): אשר שמתני חול גבול לים. עם המלך במלאכתו, עם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו שם נשמתן של צדיקים שבהן נמלך וברא את עולמו.

Rabbi Menaḥem bar Avin interpreted the verse as referring to Moses. "And Yokim" (I Chronicles 4:22) - on the basis of: "Rise [kuma] L-rd, and let Your enemies be scattered" (Numbers 10:35). "And the people of Kozeva" (I Chronicles 4:22) - as he rendered the word of the Holy One blessed be He like falsehoods [kazav], as it is stated: "Why, L-rd, is Your wrath enflamed at Your people?" (Exodus 32:11). "Yoash" (I Chronicles 4:22) - as he despaired [nitya'ash] of living," as it ... is stated: "And if not, please

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

87 בכל מאדך

"בכל מאדך": העבודה שממשיכה כעת את הכתר.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 וגבה מאד

"הנה ישכיל עבדי, ירום ונשא וגבה מאוד". אדמו"ר הזקן קורא את המילה "מאד" כמתייחסת לעבודה "בכל מאדך", שעצמה תתרומם לעתיד לבוא.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הִנֵּה יִשְׁכַּל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נב, יג.

89 בספר הגלגולים פ"ז

בהערה 19 שם מעלה הרבי שאלה מספר הגלגולים, פרק 19, המצוטט בלקוטי תורה, צו, במאמר "והנני", ומציע שאפשר ליישבה על פי ספר הגלגולים, פרק 7, המצוטט בסוף לקוטי תורה על שיר השירים, כלומר בקטע זה.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בד"ה באתי לגני תשי"א הערה יט, וז"ל: ולכאורה צ"ע מסי' הגלגולים פ"ז הובא בלקו"ת פ' צו ד"ה והנני [ז, א]. ואולי יש ליישב עפ"מ"ש בסי' הגלגולים פ"ז הובא בלקו"ת שה"ש בסופו [נא, ג].

90 השמים החדשים והארץ החדשה

"כי כשם שהשמים החדשים והארץ החדשה שאני עושה עומדים לפניי, אומר הוי', כך יעמדו זרעכם ושמכם". סעיף ה' מסביר כל ביטוי בפסוק.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי נְאֻמִּי: כֵּן יַעֲמִדוּ זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סו, כב.

91 וראית את אחורי ופני לא יראו

"וראית את אחורי ופני לא יראו". הכיסא מקבל רק את ה"אחוריים", את הממד החיצוני של עתיק.

Exodus 33:23 שמות ל"ג:כ"ג

וְהִסַּרְתִּי אֶת-כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת-אַחֲרִי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back; but My face shall not be seen

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ואכלתם אכול

"ואכלתם אכול ושבוע": הפסוק במאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן כדי לבאר את שורש ההמשכה הזו.

Joel 2:26 יואל ב':כ"ו

וְאָכַלְתֶּם אֶכּוֹל וְשָׂבַע וְהִלַּלְתֶּם אֶת-שְׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וּלְאֵי-יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

And ye shall eat in plenty and be satisfied, and shall praise the name of the L-RD your G-d, that hath dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 היום לעשותם

"אשר אנכי מצווך היום לעשותם". אדמו"ר הזקן מפרש את "היום" כזמן ההווה, זמן העבודה והבירור.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 והיה מספר

"והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר": הפסוק במאמר שאדמו"ר הזקן מצטט.

Hosea 2:1 הושע ב':א

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמַר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם וְיֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֱלֹהִים:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 אור ורוע לצדיק

"אור ורוע לצדיק". עבור הצדיקים, האור נורע כבר לפני זמן רב.

Psalms 97:11 תהילים צ"ז:יא

אור וְרֹעַ לְצַדִּיק וְלִישְׁרֵי־לֵב שְׂמֵחָה:

Light is sown for the righteous, And gladness for the upright in heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 זורעי על כל מים

"אשריכם זורעי על כל מים". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על בעלי תשובה, שזורעים ללא הרף בכך שהם הופכים חושך לאור.

Isaiah 32:20 ישעיהו ל"ב:כ

אֲשֶׁר־יִכְּסוּ זֹרְעֵי עַל־כָּל־מַיִם מִשְׁלַחֵי רִגְלֵה־שׁוֹר וְהַחֲמוֹר:

Happy are ye that sow beside all waters, That send forth freely the feet of the ox and the ass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ויעש דוד שם

"ודוד עשה לו שם". אדמו"ר הזקן קושר את "שמך" שבפסוק בישעיהו לכך, וגם ל"ארץ".

II Samuel 8:13 שמואל ב ח':יג

וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשָׂבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת־אַרְמֵי בְּגִיא־מֶלֶךְ שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף:

And David got him a name when he returned from smiting the Arameans in the Valley of Salt, even eighteen thousand men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 הבאים ירש

"הבאים ירש יעקב, יציץ ופרח ישראל": הפסוק מן המאמר שאדמו"ר הזקן

מצטט בהקשר לזריעה ול"ארץ".

Isaiah 27:6 ישעיהו כ"ז:ו

הַבָּאִים יִרְשׁוּ יַעֲקֹב וְיִצְיָץ וְיִפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְּנֵי־תֵבֶל תְּנוּבָה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 פסקה

99 והיה מדי חדש

"והיה מדי חודש בחודשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפניי, אמר הוי"ו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כעליית נשמות שאינן עומדות לפני ה' בקביעות.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אָמַר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 כן יעמוד זרעכם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ישע"י שם.

101 כן יעמוד זרעכם ושמכם

"כן יעמוד זרעכם ושמכם": הנשמות שיעלו בשלמות ויעמדו לפני ה' בקביעות.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַּאֲשֶׁר הָשָׁמִים הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי נְאֻמָּה' כֹּן יַעֲמֹד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 פסקה

102 השמים החדשים

"השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי": אורות חדשים שעדיין לא נכנסו להשתלשלות.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַּאֲשֶׁר הָשָׁמִים הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי נְאֻמָּה' כֹּן יַעֲמֹד זֶרְעֵכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/42/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק